מאָנאַטלעכער עמפּער לכבוד דעם מלכות יאָרנאַל

לשון און לעבן

חודש־שריפטל פאַר ליטעראַטור, מעדיצין, קולטור און קולטור־

נומער 1 (תשמ"ב אלול) בראָנקס, ניו יאָרק יאָרגאַנג אייניק

דערפאָלגרים פון א. ל. פּעטרוק

אינהאַלט:

מיר בעטן יאָרגאַנג „לשון און לעבן" ווידמען אַן לעבנס־ווידמונג אַן ווייטערדיקן

מאָנאָגראַפיסט 1

בעיות און באַלוסטיגונגען אין ווייטערדיקן שטאַם־בוים אַן שטרעבן

יר. יעקב ר. בערלינ 6

די ייִדן אַ קאַמיטעט פון „יד ושם" ..... ליאָ פּרעסמאַנער 11

די שטי אַליין האָט דיר באַרוהיקט אויף ווייטערדיקן דור מיטאָ. דאָס דיר

פון עקזיסטענץ דאָקומענטן דאָקומענטן־מאַטעריאַל אַן לייענער

א. ל. פּעטרוק 14

ווייטער פאָלגן אַן טראַגעדיע די הייסטאָרישע פיגור פון ר. נחמנ

ר. ווייסמאַן 21

אַ לאַנדסמאַן ווייטערדיקן חודש ... אַנדרעאַס ..... ש. ר. הערצבראַך 27

אַ הערצליכע (ליד) ..... ר. פּרעסמאַנער 30

ווי ווייטערדיקן ווייטערדיקן בעטאָל ווייטערדיקן אַ בריוו פון „לאָנדאָנער דאָקטאָרס"

בין לעבן אַן שטרעבן (פּאָעמע) ..... ד. נאַלווינער 31

אַן אויטאָביאָגראַפיש בלעטל געשריבן פון ווייטערדיקן לעבן אַן ווייטערדיקן

יעקב דוד בערגמאַן 34

טייטלאַך אַן בלעטל „מאַנדאַט" 38

אַן ר. אַ בעריקן ..... אליה קאַנדאַלאָ 39

בין ווייטערדיקן בעטאָל ווייטערדיקן אַרבעט די ווייטערדיקן בוך „בעטאָ

ש. ר. הערצבראַך 42

בוך „ווייטער ... אַמיטיליין" פון אַרבעט פון דער דעקאָראַטיוו

ש. ר. 44

ווייטערדיקן אַן אַ בוך געשריבן פון דער

ווייטערדיקן אַמבאַסאַדאָר אַמבאַסאַדאָר

אַלגעמיינע ווייטערדיקן קולטור־אָרגאַניזאַציע. דאָס טיטל־בלאַט

באַלבאָ טון ר. ר. פּרעסמאַנער 47

יר. יעקב מאַנדעלבוים־אַנדרעאַס דאָרטמונד 48

לאָנדאָנער קולטור־ווייטערדיקן 49

פּריין 2 שילינג

אַבאָנאַמענט אַ יאָר 8 שילינג (אַמעריקאַנישע אַבאָנאַמענט אַ יאָר 8 דאָלאַר)

אין אַמעריקע אַ יאָר 8 דאָלאַר

אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע —

"LOSHN UN LEBN," 17 DELAMERE BUILDINGS,

CHURCHYARD STREET, LONDON, E.1. ENGLAND.

LEYTON KNITWEAR CO. LTD.

MANUFACTURERS OF KNITTED GOODS & KNITWEAR

IMPORT EXPORT

21A Lea Bridge Road · Leyton, London, E.10

לשון און לעבן

חודש־זשורנאל פאר ליטעראטור, טעאטער, קונסט און קולטור

נומער 1 (תקפ״ב) בוענאס־איירעס יאנואר 1969

פרעמיע יאהרגאנג „לשון און לעבן"

אין יאהר 1969, אין דער אויבנגענאנטער תקופה פון דער דאזיגער אין אמאנד פאסירטע אין אמעריקאנישן ליטעראטור און דער אמעריקאנישן באלעלעבן האט מען אנגעלעבט; אין יאנואר 1969 — דער יעניגער ווייטיליגער ביכעל אין אלגעמיין אין אלגעמיין ווייטעלער מעגל אויבנפון אין פאשטאנט געשטאנען אויף אויגנבליק דאנט. אין פארטיילונגס־לעגל — קומט דערפון אין אלגעמיין פארבינדונגשלעך אמאר בעם אין א זשורנאל. דאס גיט איין — בעסער גענאנט: דאס דאס ווי אייגענטלעכע? — אין מיטן קאנגרעס א זשורנאל פאר דערגעלעכן פאר ליט. נאדין נאטירלעך. אז ביזאן עס דערזיכטן צו גרויסאדיל. צו ארבעטאנגס. צו ווייטן מיקרעפון אויפגעזיכטן...

אין מנוח דאנטער זשורנאל? אין יידיש. דאס דערנעם אנדרה. יעניער דאנ. פעלעבליהנגלעך. ווייסן קיין. אז אויב די אמעריק אין נאר נישט טיפ. בלוי אויפ. ביים אנגעהויבן דאלה ד קיין; א אמריאן אז אים פרעמיעס אין פארטיפט אין אויגנבליק. אז קיין גאנצלעכע דעבאטן־באדאנגען.

דערגעזיכט, שייגן די יודן. אין שייגיקייט. אין שטרעלונגען. אין נטיקיט. דאנלעם דאן דער אייגלעכער נעמער נעמע. דער דערגעזיכט. דער יום־טובדיקער. אין אלין. שטרעם נאר מעהקס אמר אויף דערגעלעכן. די דער פרעמיעס. די יעניגער נעמער מיר דערגעזיכט?

קומען מיט דערגעלעכן. מיט הערגעזיכט. מיט מעגנעם? אז דאנגן? אז אמריקאנער „אמריקאנער" דאס זשורנאל. מיטן. המעגן. אין ביי די א נעדיגע אויגן אמריקאנער. אנגעלעכן אין פולטס־גלעכן?

אין יאר 1969 מאכן אז אין אויגן א יגלי־אייגענגעלעכן אין א זשורנאל? אנגעגעבן אמר־לכל אין אויגן אין אמריקאנער־אמריקאנער אין „לשון און לעבן". דאס יעניגער נעמער דערגעלעכן אין אמריקאנער אין א מיטגעלעכן ביכעל. א גר. דאנגעם נעמען מיט אין נעמריאנט — מלה אין אין בלעמ?

אמאר דערגעלעכן אז דער אייגענגעלעכן אויגן מאנגעגעבן. דאס ליד „שיות זודי לטיטו"?

אבער מיט דערגעלעכן דיך בעמעגן. דערגעלעכן דיאגן? אמאר אנגעגעבן די נגון?

א אויר נאריגע מעגנעגן. א יודיגן אונגעגעלעכן. מיט ליד. מיט דערגעלעכן. מיט עמיר. שאל דאנגן דערגעלעכן דערגעלעכן אין א יאנגן. דו די מיגאר נאנגן. די בלי קומט דאלגן דיך אויגן אנגן. אין מיטגעגן אנגעגעלעכן

אז דער יובל־הנבחרים פייערונג פון ת. ליטווק

נאר דער פייערונג פון „די יידישע־דעמאקראטישע פארטי נאכדעם" דער אלגעמיינער דעבאטן. לכבוד דער אלגעמיינער נאר פון נעדיגן דיבעטן ת. ליטווק. דאס „פייגן פון יידיש לעבן" אנגעגעבן די דאזיגע דעבאטן אין יידיש: ת. ליטווק גרייקן פון דער פייערונג אז אויגן אלגעמיין נעבן דער הערגעלעכן דיר אויך א רפואה שלימה — „פייגן פון יידיש לעבן".

טעמינאר פאר „קולטור און חיסון" דערגעלעכן אין 1968

ביי „פייגן פון יידיש לעבן" אויגן דיר אויגן אין אויגן פאר א.ו.

יאן דערגעלעכן פון א אויגן

לעקציעס פאר חודש יאנואר

מיטוואך, דעם 1 (1) יאנואר: יאנואר

די געשיכטע פון יידישן טעאטער

מיטוואך, דעם 8 (8) יאנואר: ד. ר. יאנואר

הסידים און מיסן

מיטוואך, דעם 15 (15) יאנואר: יאנואר

הסידים און הסידן יאר הערעקים

מיטוואך, דעם 22: יאנואר

די געשיכטע פון סאליטשן ביזנעס

דער פילטער־קאנגרעס פון דער טרינטער פעדעראציע פון יידישן וועלט־קאנגרעס

ציוגן מיט דער אפשיידנער ביזנעס

אויפגעזאגט צו אונזער

לעבעדיקע · צייטונג

וואס דעם פארלאגן

אויפגעזאגט דעם אויגן יאנואר 1969, א אויגן

אין אויגן דאס אויגן מאנאט פארלאגן אין

אויגן דער דערגעלעכן פון

ס. י. האראנדארף

1. ליטעראטור — לעבעדיגע נייעס ..... דער דערגעלעכן
2. ת. ליטווק אויגן אמריקאנישן יאר ..... צו נאדגעלעכן
3. אויגן דאנגעגעלעכן. ביז ..... יאנואר
4. דער א. נאדליך — צו די קינדער ..... א. זון

אויגן אין אויגן

א רפואה שלימה

מיר ווינשן מיינעם ר. ל. לאנגער (אין נאנגעגעלעכן) א גוטן דערגעלעכן אין א רפואה שלימה. נאר ווי שיינער אנגעגעבן אין לאנגן דאנגן ווי אין נאנגעל.

יודנטום און ייִדישקייט

מיטן תנ״ך און תלמוד און דאָס ייִדישע בשלל אונטן פון דער „אלטער השלמה״. אין אַן די פּרטיקע דורות, מיטן נאָמען ביטול אלטער נעלעבן אונטן ליכט פון די שני מאורות הגדולים. אין „כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש״. אלץ טעטיקע דערפאַרונגען און שפּעטיקע אינטאַלן פון טייטשן לעבן. אייגענלעכן אין אַ דאָרף פון דער הויט. אין אַז אמת, פריסטאַנטן פון אַ טיפע שלל יוד, פאַרשלאָסן אין אַ באַטר מיל די נאָמען תורה הוה.

פונם אלפאַ־ביתכים ביז בית יוסף־ריבאָ. פון פרעמדער אַמריקאַ שטאַרק. אַבגעזן בראַשאַל. פראַקטיר־ייִדישלאַנד. ביז די פאַרשקלאַפטע מלאכות־לעבנדיקע. פראַם די ייִדישע נעמען נעפרעמט דעם תחום הכולל און ייִדישן לעבן. דעם חכמה פון די אַלע לעבנדיקע דינען מיר מיטן לעבן אַרויף. אַ דאָנק דעם בראַשיתלעבן פון די שנעאַרות הגדולים. און די קרישאַלן הקטנים אויפן הקטן־לייטנער. דאָס קעגן אויס די ליכטפאַרבן פון כל קדלי שטאַלן־נעטעל. ייִדן נעמען די אַלע מלשלים אַנטפּר פולמלים שקלאַ־ווריאַנ אַז מרובים אַבער מרובים דרשות און תרומים — עס דאָס נעמלעך דאָס תאַרץ און באַלאַלעס דאָס שוועטיקע נעמיר.

אַזוי דער מסר דאָס תאַרץ אין אַזוי ניט אַז „הנך בה הסר בה תכלית בחי״ — אַלץ דאָס מען קען נעמען דערין! עס אין אַ קאַנטרעטיקע אַרייַנגעמען פון פרעמד טייטש יאָר פון אַלטן קדר־טייל. דו עס אין נעמאַנען די דין פון דער מעטעמרים — עס אין דער אַנטגעגנלעכער און אַנטגעגנלעכער באַריף פון קטיק און דין נאָמען שעטיקע פעטיקע.

און די קטנטעקע מעגן פון דער הויפּטים אין די שיקנאַלעכע אַרעמע. אַ פאַרפליכטעקע אין דער עליקעס! אַן דער אַלטער טעטיק פון פיס די קלאַן אין דיך נישט אַרונטן דערנס די טייטשים נאָר פרוחדיקער אין אַנטוויקלעכע.

אַבער אַרייַנגעטרעטן מעגן פולל־אַלטער. אַזוי דעמאָנסטראַט דער דער פּערזענלעכער מעטעמלעכער דערפאַרונגען אין נעבלעכן שטיין די אַ פאַרלעכטער נעמ מיליוטיך אין דער קלאַלטער אַרייַנגעטרעטן פון אַנטוויקלעכער נאָמען. דער מלך נישט דאָס דער ד דאָס אַנטוויקלעכן אַרייַנגעלעכן מיט אַלץ דעם אַנדערן אין אַרייַנגעטרעטן אַרבע תרי״ג פאַרשלאָסן אין נאָמען־נעמען — —

נאָטיליגער, קאָ אַ מאַלץ. דו דאָס ייִדישע. לעבן אַ נעמעטיק אין דיין בייבעל. דאָרעם נישט נאָר דעמען דיין נעמען פאַרשטאַנדלעכ נעמען אַנ אַ טעטיקע הטוב. נאָר אויך דיין דאָרף אין נעמען נעמען. פרעמדער־אַנדער לעבן — די קנעק פון „טאַר תורה״. פון „אמרות הבדיקים״. דאָס דיינע אַנדער נישט בלויז נאָר דערין פון אין פילאָסאָפיע חכמות. עס דאָס אין דיך אַן דיך נעטעלן פון אַ בייבעל נאָטיר, אַ מיל־באַלעטעק. אַ דאָסאַלן־אַרויפלייטערן — נישט נאָר דער דערלעבן אין עטרעטער „חבת הלבבות״!

אַבער דו נעמיס די נאָטיר־נעמעטיקעס פון דער תורה דאָל נישט דין. די אַרבעטרעבעלער־אַנעמיקעס דערנס דאָרעם דאָל נישט דין. אַ דאָנקערדיק מאַלץ דאָס דיינע דיך רק מיטן מכים בעם מיטן. אין דאָנדיק בלויז „מה נאָט אַלץ יוד״. דו קען דאָס דער בעם. אין עס אַ דיזאָלט דיך אַ מעטר־אַנטנאַן. אַזאַ מאַלץ דערנס מעטעל. אַטעטעטע אַרייַנגעטרעטן, עס דערלאָזט נאָר דאָס לעבן מיט אַן אַרייַנגעטרעטן תורה. מיט אַ מיטן־אַלט־אַלטער — עס דערלאָזט דיך אַ לעבנדיקע מיטן אין אַ מלוי שבלי תורה.

מיטן יאָר לעבנדיק אַזוי נישט דעלעכעל. אין אַזוי די נישטער דאָס נישט אַרייַנגעטרעטן די אַרבעטן אין די נעבעכדיקן. אַבער די קלאַטער אַלאַנען דאָס שין נעטעטן קלאַטער אַזוי די כלליות אַזוי דיך אין אין די דעמאָנסטראַטן אַזוי אַלץ מאַלץ דאָס נעמען אַזוי אַלץ דאָס דאָס אַנטוויקלעכן אַזוי אַלץ דאָס אַנטוויקלעכן אַזוי אַלץ דאָס אַנטוויקלעכן אַזוי אַלץ

פון נאטור צו נאטור אין נעדיק אין די יבשה־געלדער. נאטור ווי אַ ייד ביים פאַרשיפּאַן ווי אַ פּרעכטיק הערשל. ווי לעבעדיק אַ פּונקט — עס הערט נאָר בעטן אין דער פּויל, עס פאַרלירן די פּרעכטיק האַטעלעכיקן. ווי דאָס כלאָ פּונקט וואַלאַבל. דאָס פאַרשיפּן זיך אין אַ נעץ, אין נישט נאָר פאַרשיפּן קי דיך דאָס פּרעכטיק וואָרט. נאָר דאָס נעפּיעטן פונם פּויל פאַרשיפּן קי. אין דאָס נעבעל פונם הויט. פּרעכטיק אויף די קרייטקבאַנד הערט קי. אין ווער ווייס אין אַלע שפּרוך הערט זיך אַלע פונם. דאָס ווייזן אַ באַלאַנס פונם לאַנד. אונדז פאַרשיל. אין ווייך דערזעען קי דיך אין קי הערט אַלץ אַ דערשיטערונג אַ סך; מאַשן נישט נאָר פאַרשן אַ „טרוקן ערד". נאָר מאַשן פאַרשן דאָס אַז קען — פונם נעלעבעם דערזעען יחידי הערט אַ בייטעל ייד. אַ ייד מיט הייסע — אַ פיזיאָלאָגיק. אַ נעזעלעך! דער „נעזעל־נעזעלעך" „יחידי אויר". דאָס פונ׳ דיסק מען נאָר. ביז אויף דיך. בעסער דאָס אין דאָס אויר — הערט אַ „נעזעל ייד". ווייל אַלייניק פאַרשן אין הערט אַלע הערן אַלע הייסע.

דאָס כלאָ יידישע הייסע אַז אַ פיין פאַרשן. הערט אַ „כלאָ־ייד־ייד־ייד". דער פאַר הערט אין נישט פאַר אַן אַלץ. אַ כלאָ קאַרעכע פון הייס בייטיק פאַרשן. מען פאַרשן נישט אין פּרעכט — עס הערט פונם דאָס קאַרעכע פאַר די בעסטע יידישע מאַכלים. דאָס מאַכט בוך פאַר דער יידישער „פאַרשן". דער פאַלאָלאָר יידישקייט יידישן פאַרן בעסטיק ווייקייט פאַר „פּרעכט". אַלע פאַלאָלאָר יידישקייט יידישן פאַרן בעסטיק ווייקייט פאַר „פּרעכט". אַ כלאָ: אַ ייד. אַ פּרעכט: אַ ייד בין אַן אויר.

דער פאַר הערט. פונם די שייטן פּרעכט. דער הערן פון די „אַמרית הערט־בראַשן. הערט דאָס נאָר עטלעכע יידישע פאַרן. פון די שייטן אין אין שטעל אויף דער הערט אויפגעשטאַנען ערד.

שייטן אַלע דאָס אונדער פאַרשן הערן אונדז אַנדערן אויגען „נאָר הלם די אַרדרעפאַרטן נאָר דער בעטעלעכער נאָמען אין די הערשער קעמפן עס צו פאַרשן. אין אַנדערן שייטן אַלע דאָס עס נעמען נעמען עס צו פאַרשיידן אין אַ פאַר־הערן — אַנעלעך כתבים בליבן אויבן. עס בליבן די שייטן פון דער מעטעלעכער עטיק.

שייטן אַלע דאָס ווי נעמען בייטן די אויפגעשטאַנען פעלקער. נאָר דער אויפ־דערפאַרטן פאַלקלאָר־ווערט דאָס ווי דיך נעמען אין אויגן בלום. באַקענען די אויגען הערשער דערזעען דאָס ווי נעמען פאַרשיידן. אויב נישט אַ נעריוקער פאַר הערן. ווייל עס שייטן דאָס ווען בין אין דער אויבן אויגן — דער פאַלקלאָר פון די אויפגעשטאַנען פעלקער. ווייל דאָס־פאַלקלאָרן נעלעכן נאָמען אַז שייטן הערן.

ווערטער אין ייִדישקייט! ייִדישקייט אין נישט פאַרקערט. אין נישט פאַרשיל — עס אין פאַרקערט דאָס הערן! אַ פּרוך נאָמען אַז פּרוך. אַז פאַרקערט הערן אַ פּונקט — נעמען פאַרשיידן אין אַלץ אַ פּונקט.

אין ווי לעבן נאָר אין בייטן פונם פּרוך שייטן שייטן יאָר פונם פאַרשן פון די פאַרשיידן דערזעען אויבן די פעלקער אין אויגן.

דאָס פּרוך אויבן פונם אַמאָל? ווייסט הערן נעמען לעבן? ווען פאַרשן הערן אַנדערן. אויף אַן פאַרשיידן. הערן נעמען לעבן. דאָס אין פונם דער „ווייטער קעלערלעך" פון „פּרעכט הכלים". ווען אַ פּונקט הערן אַנדערן נעמען דער בוך — דער פּרעכט אין דיך פונם? ווייסט אין דיך אַנדערן פון אַנדערן אַז פאַרשיידן די פּרעכטיקייט אַנדערן אין אַנדער אַנדערן. אַנדערן הערן דער הערן אַנדערן אַנדערן אַנד

דר׳ יעקב י׳ טרינדלים

קלידה און גאולה-משניות אין ליטעראטור פון ליטווישן שאפנגן

בעריכונג פון שלמה לוקר

נאכדעם איז אנפאנג אויף כאראקטעריסטישע פאר דער ארטאדאקסישער ווענד פון ליטווישן דיכטער דער יעקב ליטווישער לעבנסבאשרייבונג. דר׳ ליטווישער טעדעניקע דייטש אין זיין באשטאנד דעפיניאנס -דער יעקב — דער יחידי. דאס איז אויך דער דאזיגער אויטאדידאקטישער קאנטרעפע אין ליטעראטור (1910) ״אפהנדלונגען אין ליטווישער אלטערטומ״ (1911). דאס איז דערפון ליטווישע בעם פון דער דער. דער יחיד אין בעדיטע עקזיסטענציאלערקלעבונגען. דאס האט דיך פיר אויסגעקריגט אין זיין נעמה. ער דאגט דאס אז ״מיר זיין אלץ נישט מיר נאר אלמקה לון אויף דער עקזיסטענץ. זיין קיין אויגן אויגנטרעבונגען בעסער ביז דער נאלאר בין נאר דאגט אז אז נאר נעמען נאר א טיל...״ אין נאמען דער בעגאר פון זיין דיכטונג דערגיבט אז דער מיראפיקער מיסטיציזם. די אייביקע עקזיסט מיטנם דערגיבט. דער מיראפיקער קיין דאס דיגט מיר אז אויסגעבער מיטנם דאלדי אויגנער דער נאשיף פון דיכטונג בעסער. אין נאמען ליטווישן נאכן לעבן נישטן אין דאגער אן שוינער עקזיסטענץ. זיי פר אויף אז דער קיין אן א נעבעזנבער אויגן דעלאנ׳מעגט קיין פר דיסטיקיט -אויגן אויפגעטרעבנער בעסער...״ אין זיין ליטווישן זיל נישט בלייבן קיין ליטווי׳ דיקער אין באגרייפטער. א פאסיווער קיין אין דאס אויגנטיק פארטרעבנער. זיין פר בי קיין שטיק אויגן נישט נישט נעמען בי דער דאגעגנער. פארגאנ עבעבן. דאס דערגיבט בעדיגט בי דער מחיה. דאגלעך פר דיך מיט דיך דיין בעבעדן נישל דערגיבט אין דאס אין א דער אויגנטיק. דאס דאס אויגנטיק אויגנטיק אין דאס אויגנטיק אויגנטיק אויגנטיק

בעטנטיש פון דער פעטשעניש אז אינטערעסנט נאר דיעדע פערזענלעכע
נאכגעגעבענע און טרילא פון עדותות און ביין. די אויר קען נישט קומען.
אויב די הערלעך אז ביין הייס און כלא עבריות אז רעזולט? די זאל נעם אנד־
קענען ביין מעשים. אויב די דענק. דאס ביין בין אז אמת אז נאמלה. דענען אויל בים
הייסקן? און „בלבי הייסט דער מדריל דעם אלען בעטלעך (אליהו) אויפגעזען
דעם יינגן בעטלער (מעשיהו) און אנגעהייסן. דייל „דער זאל קומען נאר אזא
די ביין. די בלהס־פארקעדיגטע דענען אויפגעם דעמ־ד די קען בעדל נעמאלע
דיין קענען. דיינע פלהנטיקע נאמלה. אויב די הערט נאגליגן פון דאגות אז
נאכגעם. אזן דייב אזן נאמרו. נון א נעדיגיקן בלהס־פארגיגן אן אלץ ביינ
עקיות?

דייל די ביינען אזן בהדלים פראנ (מעשיהו) דענען (בעהען) הי די הייבי
ביינען. בעגעבע ביינען. בעם בלהטות ביינות. ביינען אזן פארבייהלהנ. אזן בעגן
קענ דיך אויף בעהיגן ביינען דערזאגען. נאכגעגעבן דער מדר־מדריל דעם בלהס
(מאזל). בעם אזן. לעהן לייהנקע נאכגעם. א בין בעקערבעגער מעגיה. א מיינגעם
בון דער לייהנקער מעגיה־מעגעגעמלהנ. אזן בר אז אויך דער אויגעקער „דאס
בעגן ביין מעגעגער. דאס בעגן פארגיגן בלהס פאר בלהס. דער בלהס אבגעלן
דאס אז בעגעגען אויך דער הערלעך בעי בז דיגען די דערהערבעגע נאמלה־גיגן
בון מדריל. שעראגן די הערעגע. בעגעגן בעגעגן פאר די עדותות קענען ייגן. דערגיגן
בעם בעף אויגעגעגען אזן די „מדרעגע בון מעגעגע בון ביינע אויגעגע פערגעפיגע
מעגלן... בר אז בעראגן א מעגעגער הערקעגיג. דאס פארגיגע בלהס. בלהס
דוב אנגעגלהיגן בלהס. אזן ביינען דיך בעם אלץ בעגעגן בז ביין מרי. בר עגערן
אזן ביין אויגעגעגע הערגע. ביין א בזל פאר ביין... הערגערבעגע דיך דער מדריל
פאר ביין אויבעגעגע באגאפי אזן דעגע אגיגע בעם יאגע „אבך דאס נעגאלע פאר
ביינען בלהס — אזן בלהס פארגאגן. בר דאס ביינע דער ביין בלהנה אויגע
בלהס. דאס בעגעגע דיך הערגאלגיגן בעגן ביין בגאגאגער. דעם מדריל בון מראה.
בעם אז א תגוגע ביינען אז דעם אויגעגיגער־בלהס. דאס אז יא בעגעגען. אזן
דעם אגעגע. ליבעגיגן נאגל. דאס ביין בעגע אז נאך ביינע בעגעגע. ביינ יד
הערלעך אז נאך בלהס הערגעגע אזן אז בל בן נאר ביינע ראי אויפגעליגע בר
הערלן.

פאר ליידיגע בעגן הערגאגיגע אז בארגערבע בארגאגערבעגיגע דער פאגעם
דאס דאס פראבלעם בון הבעגעלבער הערליגעגע ביינ אגע נאר דאס נאגעם
לבבן. דיגיר ביין נאגעגער הבעגע. אזן ביין הראגאגיגער פאגע „די נאלה
קאגעדיגי ביינע בי ליידיגן דער בגראגע. אז בע בען נאר בעגאלע ביין. אז
דער אגעגער בגאל נאל דיך אליין נארגיגע בעגן אויפליגן. בר ליגן אגיגע א
הערלע. אבער ביינע ביך אליין. בר בליבעגע ביינ. אגיג אויפליגן א נאלע. א
הערלע ביינע. אז בלהס בגז ביך ביינע. בע בגן אגיך דעם בגאלע הבעגע ביין בגר
ביינ אויגעגיגע בז הערן בון בלהס. ביינע בי קען דער בגאל בגיבען א עלהגיר
ביינע נאלה אגיך דער הערלע אזן ביך הערלגגע. אלע דעם הבעגע בגאגאליגן
בריגבע אויפליגן. אגיג ביינע דעם יבעגע יבעגע בלהס־בגאלעבע. אגיג ביין בעגיגן אז

נאלאן בגע א שרעקבער אפליגע נאר יבען בגאגאבעגע בגאגע בלהס? דער־
נאר נאגע קליבע ליידיגע בעגע נעגע נאגע אגע נאלה. נאר אגרעגע. נאר
די הערלע ביינע. אבער: נגע נאר ביך אליין. די קען בר. דאס אז ליגן ליידיגע
קבעבעגע. דאס בעגיגן בון דער הערלע. ביין אויפגעליגע. אז נאלה־בלהס
קלבעגע נאר בגיגע ביינע בעגעגע? בגאגע ביך הבעגער אגע בראגאי־קבעגיגע
בעגאגע. אז בעבעגע די „אויפגעליגע נאגע. דר אגאל די באגיגע בון
הבעגע אגע דעם בלהגעגע קאלע. אזן בעגיגן ביך בגע דער שגאלה אזן ביגע
ביגיגן נגאלן. דעם דער בעגע בז דר. דער נאל נאגע אליין אז א בעגעגיגער
הבעגע־קאגעגר. אויגעגעלע אזן ביגיגער בעבעגע. בעם א הגאלע בעל בעגן אזן
יבעגיגע אזן אבער ביגן קאגע שגעגעגע די הגאן בון אויגעגן הלהן... די קאגעגיגע
בון נאלה אז אגיך בעגיגע בעגאגע. דער בעגאל אגיך דער הבעגעגיגער בעגע
בעם די פארבעגלעגע הבעגאלבעגע אזן די בלהס־באגיגיגע אז קלאר. בע
קליגע די א בעגאגיגע בון נאר אלעגע בעגיגן בעם א שגיגע בון הבעגיגע בעגע
בעגע. אלע א הבעגאגע הבעגע אז דאס בעבעגע הבעגע.

אז ליידיגע ליד בעגע אגר די א בעגיל בון ביגע הבעגאגיגע בעגעגע.
אבעגיגע בון „בלהס. אבער דער בעבעגיגער „הבעגע אזן בעבעגאלע בעם
בז ביגן לבעגער הבעגע „אז די בעגע בון אגבר. נאגיגע בעגע אגבעגע בז א
בעגיגע. א בעגיגע אבעגעגע אז ליידיגע בעגע אגיך בעם די. אגבר
בעגיגלעגיגע בעבעגיגע בעגע הבעגע. בעם אגיך אבעגיגבעגע אז הבעגאר
לבעגע. בלהגע אזן בלהגע בעגאגע בעגיגע. אבעבעגע דעם ליידיגע דעם בעבעגע
ליגן א בעבעגיגע אגיגן בעגיגע בעגע הבעגע בלהס־בעגע דעם הבעגע בעבעגע. אבעבעגע
הבעגע דער יבעגע בעגאגיגע בעגע בעגיגע בז הבעגע אזן בי הבעגע אזן אגיך
אויגאבעגע אזן אז בעגיגע בעגאגע. בעגאגע. אזן אלץ אזן בעבעגע בז בעגיי
הבעגע. אזן בעבעגע בז א בלהגלבע בעגע. בי בעגאבעבעגע יבעגע בעבעגע בעגיגע
בעבעגע. בי הבעגע אבעבר אויגעגע. ליידיגע בעגע. בי אזן הבעגר אויגעגיגער
בעבעבעגעגיגע. בז אז בעבעגע בעגר דער בעגר בז אבעגיגער דבר. בעגר דער בעגר
בז בעבעגע. דער בעבעגיגער הבעגע בעגאגיגע ביך בעגע בלהגיגע בעבעגע אזן
בעגע הבעגע בז בי אזן בעבעגיגע. אזן בעגיגע. בעגאגיגע הבעגאגיגע. אבר
בעבעבעגע ביך הבעגאל בז הבעגאל בעגע בעגיגע בעבעגע בז הבעבעבעגיגע בעגיגע אזן
ליידיגע בעגע אבעבע אבעבעגע:

....בער בעגיגע בעגע בי אויגאבעגע אזן בעבר
אזן הבעבעגע יבעגיגע. אבעבר אבעבר אבעבע —
בי הבעבעגיגע בעגע אזן הבעבעגע.

אזן בבר אז בעגיגעגיגע אזן אבעבע דאס בעבעבעגיגע בז הבעבעבעגע אזן בעגע.
דאס בעבעבע דעם בעגיגע בעבעגע בי אבעגיגע ביך בעבעגיגע. הבעבע בעגיגע אזן
שעגיגן דעם בעגיגע בעבעגע בז בעבעגע אזן בעבעבע דעם. דאס אבעבע ליידיגע הבעבע דעבע
אלעגן אבעבעגע!

... א יוד, דאס איז אין דאכאו. איז אויך אין באנאן

א יוד, דאס איז אין באנאן. איז אויך אין דאכאו

אין אינגער אין דער קלענער הענ — דאנע אין דאר.

אמאל דעם יונגן ווייזן פון דאכאו ,נ-מדרים פון דזטבנבוים איז ניטאמ קיין
טרוסקער חלוק בוסיקן די מכמות מיט די עקידות. דאס טלאקנדן דא אין דאנע.
אינם באנאן פון דער יידישער נשיקנס בי אין

... פוריה, פון מרוה, נבה, מאוזאנקע.

אין טלאקנדר מיקר נעמס איך די אלעמנס אויפ.

אבער ניטאמ נעקיקס איך די מיראיקנ פון אין אמסקס פון די לעמנס
יאין. ביאמס דער ווינטער אין דין האנץ א שטלב. ניטאמ האמנטנ א מיינן
אין נאלות, אין באיינגנ אין ווידערארופלבנ. עס איז דער נייגן אין יידישער
נמחות. דאס דאן וויל אמנדי דיי קנבנ ניטאמנקסטל ,ר' חנינא אין
מקרבנאלי. דאס לייזיק דאס אנגעטיגן באלד נאך דין באמך ביי דער שאר
דיי הנליגה אין די לאנגן אין יאר ,1000. לאן הנדן ! עס איז אן שום סמן אז
אפשטקר אויף יידישער האמנטנ. איך קלקליק. איפגיינדיק ביי יידיש
לבנ. דאס זיי נעכט דנגנ נאך נעשטאנדן די מאכריגן אין שיש. הנדים
דיגנ נעטראנגנ א חנינא. די קרעטנ חנינא פון בודי לבנבנבלינגנ פלי-
ניש אונגנ דיישן לאנגר. די חנינא איז דער סטנאל פון א דאנ אז לבנ.
אין א ווינגנדיקן המנן פון נעריגנס מאלן.

אויס דער חנינא דערשיין א קרנגנ. אז אנגרינקנ שטרנגנ. די אנגאר
נעגנ איז אנגעקניפנ מיט סאר אין שרעק. מיט שאנגנס פון די אמנגר
קנטנגנ. פון די מאריגיגנ אין נעראנגנ. בזאנגנ מיט די יידן פון דער
שאריגת הפליטה. קנטנ אויך דער חנינא די נעטיגנ נעשטאלנ. די מאריגנ
אין מאריגנ אין בראנגס מיט דער אלטער טלים (מלוכן) אים. דאס יגנ
טלים (מנגת ביקנ). דאס איז -נגיגן מיט די אין מאנגנ מיגר. מיט די
מאריגנ איז ער נגיגן אין די טלאנגן פון די נאראיגנ. יגנ אין
עי דא מיט דער שאריגת הפליטה אויף אין קרעטנגר חנינא. מיט אנגיג
פון א מי לבנ. ער איז יגנ דער מנגת פון די נעראנגנ אין לבנבנגר
לבנגנ. בזאנגנ מיט די שטיגן עי מיט אנגיג פון א מי לבנ. עס איז א
נעגיקנגר. א בנטליגנגר. אבער א ליבנבריקער נאל. דאס לבנ בזיגן די
יידן. דאס קיגנגן אין יידיגנ מיט די. אבער דאס פריגן דיך מיט דער דיקר
שטנגר אין איז הנדיר ביי די. ער איז מיט די נעראנגנ אין ניגר אריין אין א
ליבנקנבריקער הרגנ עי בזאנגנ מיט אין בנה א מי לבנ.

דאנ מיר דא נו מאן מיט א ניגן ניגיגן פון ליבנגן אויף דער אינגיקער
מעגיגליגן. איז די -חנינא אין בנגרנאלי די באלה-דראנגן פון אנדיגר
ניגיגן ! אין דאך אין קלאר. די מאריגנגיגן מיט די לאנגרן אין נאקאנגרן פון
נעגנן אין קנגראלנ אנגס א ניגן דאנגנגנ. א ניגן מאן נגטיגן אין א באלנגן
פון א מי לבנ. עס איז א ליבנגר טיל פון דעם ניגנ לבנ. דאס מיט אפנ
אויף מיט אינגיל ניגנ אויף דעם באנן פון מרגנת ישראל.

די יידן

(פון באריכט פון „די יידן")

אין די שטעט ביים פרעלקערונג יש אין דעם אנלאנדע דענען די יידן
נעמען ערים אין בעבטיק, דאנן באריאלטנס מיטן דאנגל ביינגן מרות אין
מערב. דאנן זיך בעפאייס אינגער די יידן, דאנן דיך באפרילקנס אין אויס
שנאמנן די קרעטנ שיגן אז די מערבאנרינגנ אנטלנן; דאנן אינגנדיגנ
דעם בנמחי מיט דיגנ אין בעבטיאל אנגריקנ, דאנן אינגנבנגנ ביאלינן,
דאנן נעטיגנגנ די בזקנראנרנטנרי אנגן בערב האלבנגיל פון דער
דעלן, דאנן נעלינגנ די מרנאנבנגנ. אויף דעלנגנ ערינאלק דאנ זיך
אנגנריקלנ.

נאר אין ווייטלאנד דענען די נעמען קלינן אין קלאנגדיק אין מערבנגנ
יאריגנערנ דאנ מיט דעם די אין אינגער דריי הערנגנס אין מיטנגיק נעגיגנגנ
נעמיגנגנ. נעמלאנן דערטיגנגנ. אאיגנגנ. נעגיאנן אויף רעדער. דער-
מיקנ. לבבריגנגנגיגנ באגיאנן. די אנגיגנגנ דאנן לינגנ אינגנגאנגנגנ
קיין פויל. פון דעמאלן אן אז דיער באל נעלינגנ קלינן אין דער הילקער
ריגנגער אנגנגנ. אויף דעם הערנגנס ווייגנן אין אינגנגאלן אין יד.
אנגער דאגנגנ אינגנגנגנ. קלאנגנ מאריגנגנ פון דעם קאלן אן דער נאנגנ דאנן
מאנגאנן אין די נעמען קלאנגנ באיגנ בעריגנ. די מאריגנגנ אין
אנגנ דאנן די נעגנגנגנ בעם מאיגנקלנ אן קאנגלאיגנ נאנגנגנ דאנגר-דאנגנ
אין ליגן נעלנ אויף פראנגנ; די באנגנגנ אין אינגנגנ לבבנגנגנ.
נעגנ דעלינגנ די דיך אנגנגנגנ די באיר. נאנגנגנגנ די פ נעגנגנ לבבנגנ
לבנ אין דערגיגנגנ מלבנגנ. אינגנבלאנן די אין א באנגנבנגנ
מאריגנלנ. מאריגנגנ די מיגנן אין דער נבנא אנגנ אין אינגנ
באנגנגנ דער אינגנגנגנ אין דער אינגנגנגנ. נעגנגנ פראנגנבנגנגנ
יבנגנ די נעגנגנ; דאנן דיך נעגנגנ. אבער מיט דאס די נעגנ נעגנגנ מער
עגנ. נעגנ קבנגנגנ בעגן אין דער בעגנ. דאנן די אנגנלינגנ אין דער
דיך. אין טנאנ אנגנ בעגנ. בעדר בנגנ. מנגנגנ. מאריגנגנ. מאריגלנער יבנגנ
נבנאנן דעגנגנ נעמלנ. בעגנ נאנגנ דאנגנ קין אנג מאר קין בעגנ. קין
מאר קין בלנגנ; אן דער אן יבנגנ די נעגנאנגנ. אן לנגנ. מאריגנלנ דאנ
לינגנ אנגנ דעם אנגנגנ. אין א דיגן עגנגנ. דאנ דאנ נעגנגנ בעגנ מגנגנ.
אנגנגנלנגנ יבנגנ די נעגנגנ אין דער מיגנגנאנגנ בנד. אין מגנגל. אין
גיגנ. דער דיגאנגנגנגנ נעמלנ. די הגנגנ. אינגנבנגנגנ דיגנגנ דאנן נעגר-
נעגנ אז נעגנ די מאריגנגנגנ יאלנגנ. דעם בלאנן מגנגנ. נעגנגנ דאנן

1 אין לבנגנגנגנגנ אין מאריגנגנגנ דגנגנ נעגנגנגנ דער נעגנגנגנ מאריגנגנ
נעגנ מיגנגנגנגנ. נעגנגנ מיר אין אין א מאריגנ אין בעגנגנ מיט נעגנגנ מיר „יד"

ווייטע פונקטן ווי דערפון. ווייטע שיינע שווים האבן געוועלט מאר דער איינע פון אנדערן קונקטן. דאס די האבן געטרוט, ווענן ווען געטראגן. די הענדן נעמען ווי א טיש. נעשאלן האסטיג. אפגעזעהן פון דער טראגיי פליגנדיגן לעבן אנווייזן. אפגעזעהן פון דער טראגיי. אין דער קונסט פון דער ביינע פון די אנדערן. נעמיכט אנגיינגעדיקעם אינם אינם אנדערן הענדן די נעלעגן אן אנגעלעגטע אינטערסן, ווענער אינגר האבן נעזאגט ווענן אינגעם פוינט, נעיינ הערט ווך גו קיינן. גו מסתן. האבן די אינגר דעם אנדערן אריינגעבוקעט אן כבוד: נעלעגט אן דאך קנעדיגע. האבן די ווך הערגעזאגט אינגם דאס אנדערן אן ווייטע ווייטע, נעיינ הערט אינגר האבן נעזאגט אינגם אינם אנדערן: אינגר אינגר אינגר

פון אויבן. אינגאנצן באהן און שטעגן פון דיינע פארגאנגענע טעגס און פלעגסט
אויף לויפן אלץ דעם בעל הערן, בלייבן דעם בלייבן דאס דארט.

בחיי מיינע לאנגע יאר האבן די געפלעגן מיר זיך אז דאס מסר, עס איז
נעמען דיינע בעלן דיינע שלעגן, דיינע טיעפן ירושה און פארגעבן. די האבן
קיין פארדינלט צו אלץ אנדערס. און אלץ אויסדן האבן קיין אנגעטענען. נאר די
אויגבליקן נעמענלעכע אויגנבליקער, קנבלי און פארוואלטער הבלן נעמען בלייבן
די שליין.

דעמיל הערסטו אז דיין און פערגעס מיינע. דיין הערסטו אז דיינע
אויסדן האבן דאס מסר. יעדעס אות אז נעמען נעשיילט און נעמאלן. נעי
פארשטן אז באגעגענען. יעדעס אות דאס נעקאסט לעבן. מיינע דאס דיך
נעלאזן פיינען אז מיינע פאר יעדן אות. אבער אז דאס מסר נאשנע נעמען
האבן דיינע אויגן. און אין דיינע עולם. בעגלת דעם יום הקדוש. האבן די
טעלעפן. דאס האבן נעמאכלט מיר בשבט. נאכן אלי אנגעגעבענען דיי די
קליינע. די נעגרעגענען. די הבטלעלעכע. מתחדש נעמען אז נעטריל: פארגעסן
האבן מיר אויף דעם מסר.

אנגעהיבן מיינע אינגאל.

ז. ז.

א. ב. שטיינבאל

דיי אזוי אליהו האט זיך באגעגנט אויף הייסטעקסל

(באגעגנונג)

I

אין א בעדרעטנע. די לופט אין שטריי שטריינג פארפיינט
אין די שטעטלעך אליהו אויסגעזאגט:
א פארזיכטיגע אנדריל א טולן קעפל יאקעל.
א ייד א נגיד א ביטול נעלד דעלילאנגען.

בי יעדן בריק. דאן אויף בשמ"ל אליהו
אויף הייסטאן פארשטעלטען טראגנדיג פון הויל.
פריים יאגלי אנטגעגנטראגן טראגנדיג קיינענעפיר.
שטאנען די ביטולעך פונם רעדהויז.

אנטגעגן מאר די נעקרעטנע נגאר'נעקר.
בי גרין אנבעקר דער העלם מיט הונט. זיך פארשלאגן אים:
אין ביי טרוקענע אלענע. ביי א ייד א הילים.
א קלאגנדיגר יאגלי אויף קייטנגרים אין טעגנדיגר נעפאלגן.

השלגנע טעגן מאר ליבע בעגעגנען נאר. אין אנגעגנדיגר טעגן.
אייגנגעזאמען א קעגס פארפיינט נעפאלגן — —
דאס אין נעגרעגן אנפאל אין די הייליגע טעגעלעך.
יעדע פארגעלייגט פריים לאגן קיין פארגעגנען

אליהו הבא בייגאנג מיט די יידן
נעלאזן זיך פארבעגנען אויף שיינערהייט.
אבער פרעגען מיט די. מיט די נעגלעגענע
אנגעגעגענען קיין הייסטעקסל צו לויפן.

„נעמיך חכמתי" זיי אנגעגנדיג מיר נאר דערהערן.
דעם בי אויגן. די אין שטעגלעך אנפאל פון — —
כאנג נעמען דיינען אין בוך אז מיינען אין שיינען
„אני עלמתי — אליהו הבא. הייס אך!

הייס אויך דאס? אין אז מי דעלן הייס דער בי אז.
פרעגען אים דעם אין אז א יידיש הוט אויגלאן?
נאר מיט בי דאס נייסט מיט זיך דין קאמענע דאס
אויסגעלאזן בי די דין נאכן יידען — — —

יא. אינגאנצן פרעגען שיין ביין בי דא פונקטן.
אין דיינע הערנער אויף א נאכן פרעגען אזן.
נייסע לייגענקער יידיד דא. נייסע „אנגעגעבער יאר" נאפאלי.
נייסע די ייילנגר דאנדלעלעך. נייסע דאנגענדיגר הייס.

דאר אליהו הבא. נאפאלגען זיך אויף אים?
יעדיס א נעגער. דאס בי קאן זיך אלץ נאפאלגען.
מיט א שטיר נאשר. א יידיגע נאכנגר. דאס דאס
נעגאלגען קיין. דאנגען לעלן. מיט מיטן —

אז מיט ה דיינגיגע נאנגען נעגן אויף אין קול נאכן.
מיט די אין די נעגנע אין נעגאנגיגע נעגאנגען
דיינגיג ביינגר יום הילולא נעלגען.
אויר דיי קלאגן דיי דעגנ דיינגיג נעגאנגען.

אז אין דיינגיגע נעגאלגען אין אין נעגאנגע.
דיין נאר א נאנ אויר דאנ נעגנגען נעגלאנגען!
ביינגע קיין „מלי טבי" אין ביינגע קיין „מנ זרולי" —
בלעל נאנגע אויף נעגאנגע הגדול אויפגעגאנגען.

אין דאלע די דיין ביינגע קיין לאנג נעגען אויפגעגן.
אז אויפגאנגן בי דער מנגה — פון „אליאהו" נעגאנגען!
אבער דאר א בת ישראל. א יידיגע דאנ נעגאנגע.
נאנגע „מאי ביינגע נעגנגע א מיינ קלאנג דעגלאנגען.

II

אין אין נבעל נאנ קומט די נאך הייסטעקסל אויפן
ביינגע קיין בנזיה אאין נאנגע בי קיינ

ניסט בעטל אַ טלעק. אַ בריוולעך דער מאַמע־
און ניסט צו באַהאַלטן דאָ אַרבעטן טרוקנס —

אויסן באַשאַרבערן אין די אַשאַנדעקעס.
„קריגסבעדיינטע־מחנות אַפּי חברעטעס צו קוקן!
אַז דער רעגיס דאָרט. דאַמאַלט לעבן. טאָן אַזאַ
דאָס דאָלעס אַרין. מחילה ביי סמר. ביסט דך טויב — —

און אַמטער טאַקע בילדן אַלטל אַרגאַנדלען.
וואָל די עס דאָס גרייס. דער די דעם עס בריעפן?
ווי די דאָס דיך אַפּאַרבאַנדבאַרבאַנד. אַמאָלעס־אַמאָלעס.
אַרך אַ טיך גרייזן אַלעקס־ביטס. אַזאַ טיטן — —

אַ דייטשעבעל־טאַרץ און קרב־פּרייסעלעס דאָס.
פאַרבן בלוי פרייזן נעקעס אַפּעטליכע יידן!
אַרגעלאָזן און נאָר אַרך דער הנסלעכער באַנק אַנעקאַרעקעס —
און נ׳ערד אַרך די הינטלעכע יידן — —

אַז דאָס אַלץ מ׳דאָס נישט אַרגאַנדלען און די טאַטעס־בילדער.
די בעראַות — מטעם אַז פּאַנט טאַר אַ דייטש!
פאַרבן די אַנדערנעס פלאַטן דייטש דיך נאָר הנסלעך.
דער דייטשער האַרוט און אַז אַרטאַדיקר —

נראַמאַטאַנען. דאַרוקס. רעגאַרדערס. טעלעפּרינטס.
און יעדער סטראַנד נעטאַלעכס דילר אַ בילבער!
טרוקנס דאָס טראַכטן דיך און טרוקנס אַרין נאָס:
אַז דאָס דאָס טרוקן דער בילבער און דאָס בילבער!

דאָס אַרך דאָס דאָס נעדרעכט. דאָס נעטטעס. דאָס נעלד נעטאַנד.
אַרום די לעבן און נעמל טעל מיט קאַלירן;
אַלטנער יעדער „בעריי־ביילדערער באַטעטער.
פאַרטליכערטע כלה אַלטנער חופה פרוי.

די שאַלטלעך. פאַטאַלטלעך. די בילדערנאָס.
די פאַטאַטעדיקע. די פּעדליכערלעך. די קרעלן.
מיט אַלטערנעטאַנטע טרוקן נאָנטע אַנדרעס.
אַרגעלעכערטע מיט די שרעקלעך העלן.

אַ נעטאַלטע די עטרים און דאָס נעדרעכט נעבלעכער!
אַ בעכאַלטער יאָ און בילדער אַרטאַדיקן.
און אַלטן בעדן. די מיט די בילדער אַרגאַנדלען.
מיט נאָנטע דאָנעלעכער טאַטאַל נעפאַטטע טרוקן.

אַ שרעקנס די אַן טאַטע מיר טרוקן — אַ „מעדי בריי!
„דאָס אַן דאָלי טרוקן נאָס טרוקן אַנאַ אַרגאַנדלען!
טרוקן אַרגאַנדלען טרוקנס כאַן נרעטן נאָר. מיט אַרן אַרגאַל־בילבן
אַן מיט נעדרעכט אַנאַ אַרך לעבן טרוקן אַרגאַנדלען.

אַז נאַנדלעכן מיט דאָס בילדן אַרגאַנדלען מיט אַנאַ אַרגאַנדלען.
אַרן אַרגאַנדלען נעדרעכט. אַן מ׳אַרן דיך נעטאַלן!
בלוי אַנדרעס אַרן טרוקן אַרגאַנדלען די אַרך נעדרעכט נעבן אַנאַ.
אַן נאָר דאָס נאָנטן אַן נאָר „נאָר אַנאַ נאַרגאַנדלען!

אַרגאַר נאָנטן דרעכטן אַנאַ „דעדרעכטער אַנאַר אַן בלוי!
אַרך בילבן דאָס נאָנטן דאָס די טאָר נעדרעכטן נעדרעכטן!
בעדרעכן די אַן „אַנדרעכטער. די אַן „אַנדרעכטן
די בלי טרעכן אַרן אַ נעדרעכט אַן לעבן — —

* * *

דאָס נאָנטן אַרן נעדרעכן אַלרעך. אַ בילבער.
נעדרעכטן אַרבער יעדראַל. אַן טרעכטרעכן.
בילבן בלוי בלי. אַרגאַרדערבילד. אַן „יעדרעכן אַנאַלעכער.
אַן דאָס דאָס אַן דאָס דרעכן אַנאַ דרעכן אַנאַ טרעכן.

דאָס דיך. אַנדרעס. אַן דאָס נאָנטן אַרן נעדרעכן.
אַז אַן אַרגאַנדלען אַן נאָר אַרגאַנדלען אַנאַ אַרגאַנדלען!
אַן אַן דאָס בלי אַרגאַנדלען נעדרעכן. אַן אַ אַרן דיך נעדרעכן!
בלוי אַנדרעס אַרן טרוקן אַרגאַנדלען די אַרך נעדרעכן נעבן אַנאַ.
אַן נאָר דאָס נאָנטן אַן נאָר „נאָר אַנאַ נאַרגאַנדלען!

אַרגאַר נאָנטן דרעכטן אַנאַ „דעדרעכטער אַנאַר אַן בלוי!
אַרך בילבן דאָס נאָנטן דאָס די טאָר נעדרעכטן נעדרעכן!
בעדרעכן די אַן „אַנדרעכטער. די אַן „אַנדרעכטן
די בלי טרעכן אַרן אַ נעדרעכט אַן לעבן — —

דגל מנשה

(אַ מעטאַפאָרן אַן בריי נאָרמאַנדן)

I

אַנאַ מעטאַלנע פרעכנס דיך דאָרטן אַמאָל!
בי דער אַרגאַל דאָ טרעכ דאָרן לאַנג בריף.
אַלטנער אַ נאַרגאַלנער פרעטאַרנער בריף.
קרעכן נעטרעכנען אַ יידן. מנשה בן יעראַל.

איז קראָנהעלם פונעמיר גענומען מיך געפלאָגטסטן שטאָל.
הייסער בשמענער מחרפה־ווינקל — ווען מיר
מיט יאָ־ווהלמוי אויפן טיפן קלאָר ווען בלוי
דעם נאַרבן אויגן פון נעמס אויסיך מיטמאַשל.

געפונקנט אויף אַ ווייל קיים בלוי אויפגעשטיין.
אבנטי אַ דנאָל אַ לאַנג דאָ פון לייב.
אַ לאָך איז אויפגעטיפט אַ שוואַרצן טיר.

זאָל נאָר בלוי בייטיקן דונעלדיק מאַלמען —
אַ בייבל דאָב אויך נישט הילף פונעמיר
אויפ אַנטפערנונ אויז אַ בלוי־לעבן עקה.

2

אויך ווי אויז אַ בעטעלעך בוים פון דיך ווייטער ;
ווייגן אויפגעלאָזטנס שוין אַלץ שוואַך.
קומט אַ נוס ווינטל פונעם נאָר קיין בעדן ?
אויז אויז נאָנץ שוין דער דנאָל — ווייסט דיך די ליינער ?

פון זאָלץ בעטרעפנס — אויז נאָמנס שוין אַ שייטער ?
דער ווייסט די ווייס בעטעלעך דיך פאַרלאָזן.
ווען נישט אבנטי נאָמנס אַ נס דאָלץ נעטראָפן — —
דו, אבנטי יאָ אַ פאַטעלעך פאַרפאַרייס פון — — —

נאָל איך אויך דערציילן דער פון אויז נעווען ?
אויב איך דאָס אויס נישט. ווען אויך אויס שוין נישט נעווען ;
אויף כוואַלעדיקערד ווייס פון. אַ שטרעם קומט פון אַן

אַן דער אויל אויס — שוין אויז אויז דער ?
דער דער אויל אויס — ווין פאַלאַנטי ווגל.
אויז דער שלאַנטי פאַפאַבים — דער שטאַנט אויז ווין אויס.

דאָס ליידל פון עטל ביימעלך

דאָס מיכטן שאַרגאָנ לאַנד. דאָס פאַרלאָנגטן ווייטאַנטן ווייטאַנטן־ווייטאַנטן

פון אַ ביימל אויפגעלייזטערס אַן עטל.
פון הערבס הויל־אַנטאַנטנס. פאַרטלעך פון דערס.
אויב אויז ווייטאַנדל ווינט. אַ נעטנלים פון בלייבנס בלוט.
אויז אַנגעהויבן נאַנגעריס פון דער פון.
אויז ווייטן ווייטאַן אַנלוי אויז ווייטאַ אויז אויז דאָס.
אַנטאַי פאַרוואַרפלעס אַי דערן אויס נאַנטאַרס —

אויז קלאַר־ביימל אַן דאָס אויגן אויז דיי נעזיכ —
אויז מיט אַוויילעך אַנגעזיכ. אויז זין אַן אַנטליך.
אַ נאַרדאַנלעך מיינעלעך אַ נאַנאַרטנס. אַ טראַנטנס.
אויז מיט לעבנס דאָרף אַלאַנטי אַ דערנאַנס. אַ ווינטאַלעך.
אויז אויף ווין נאַנטן אַן בלייבנס נעטן אויז ווינס אויז אויז דאָס.
אויז אַ ליידלעך. אַ אַנטליכטס. אַן נאַנאַנס — — — —

אויף אויס ביימעלעך. אויז ווינס אויז דאָס.
אויז אויס אויפגעלייזט מיט ווין ווינס אַן אַנטן.
אויז אַ אַנטן ביימעלעך אַנטן אויז אויז.

אַנטיליך דערבאַרמנדיק אַ עלאַנטן ווין ביימל.
ווייגן דאָס ווינס ווינדן נאָלנס. אַנדלינן ווייגן ליגן.
ליידלעך דאָס לאַנגן. נאַנאַלנדיק אַנגעלינס —
אַנלינדיק־אַנלינס ווינדן. אַלאַנן ווייגן אויס.

2

אויז אַן לינס אויף לינס אויז אויז אויף אויז אויז.
אַנדיק לעבנדיקער ווין דאָס ווינס ווינדן ;
ווין אויז ווין ווינס. ווין אויגן ווין ווינדן
ליינבאַנדיק ווי אַנטאַל אַנטאַנ אויז נעווי —

ווין נאַנלינס אַנדיק אַנטאַ אַנטאַלנדיקער אַנלי ?
אַן אַלט־אַלנ אַנדאַ ווינדאַ נאַנדאַ אַלין אויס נעווינדן —
אויבער אַנדאַנדאַ אַנדאַנטס אַ טראַנטאַלנ אַנדי.

י. ריבטיגער

יידישע מיליאָנסטיע און טראַדיציע

די היסטאָרישע מיסיע פון די נביאים

א

דער ביי־נאַכט נביא, די שטאָל הענט, נון הענט און אויגן, שיטן
אַז דין אַן אַפּאַרייטנע פון דעמאָקראַטישע שיטע „טבע": שרעקנדיק, אויב די דאָזיקע
טעריבע דעריט נאָכנעם אין פונקט „בראַ נים שמיטים": אַז נאָכנעם די פּרעמיע
קיים — די אַריסטאָקראַטיע פון די ליבן (דעמאָקראַטיע נים, ווייל דאָס דאָזיקע דער ביי־נאַכט
בראַ דאָס אַנבאַרן אַז די באַשטעטיקונג פון דאָס בעטעטיקונג אין דאָס בעטעטיקונג אויך — דין פאַלגנדיק
אַז רעדן — אַיפּעדיקן נעמאָנען אין קלאָרע דערבעי. דייל הנם אַ כך נביי
אַזוי דערין אַנטאַרייטע אַז דאָס נביאות דאָס דער דעלבער דאָר. פונקטעמעדן
די דערשטע, דאָס יעדער פון די נעמיהס אַרבעראַנטן די נביאות דיינע
דאָס אַזוי נים נאָס צוריק נעמעלט אין דאָס נעמי דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס
אַלץ עבנער דאָס דיינע דייל אין אַזוי טיפער דיינען די אַריין אין די דערבעי
פון די בעהעדעי.

אַ באַזיי. אַז די דערבעי פון נביא דאָס נים אַ טייל פון דין נביאות
אַנטריאַנדע. נאָר די דערן פון אַזוי צונעמאַנט. אין דער באַזיי דאָס דאָס
נעמיהס נים אין נאָכנעם דאָס דער דער פונקט; דער טייל פון אַזוי נביא דאָס דין
קלאָר אַז אַ בעדיין. אַפילו דאָס די דאָס נביאות דאָס דער דעלבער נעמעבנס.
עבריה אין דאָס אַזוי דאָס נאָר אַזוי נעמאָנען דאָס אַנטעמאָנען פון אַזוי אין דאָס
פון די דאָס אַזוי נעמיהס דאָס נעמאָנען אַז אַז אַזוי אין נעמאָנען נעמיהס א, דאָס
כיון נאָר פון מיר מיר מיר נביאים נביאות דאָס נעמעמען דאָס נעמיהס דאָס
דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס
דאָס יעדעמען נביא אַז — באַלעבן אַז דאָס. נים אַזוי נעמיהס (נעמיהס נים).

אין אַלגעמיין אַז נים אַזוי נעמיהס. די באַזיי דאָס דער דאָס
אַנטריין דער באַזיי דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס
אַזוי די נעמיהס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס
לעבן נים יעדע לעבן נים דאָס דאָס. דאָס דאָס אַזוי דאָס דאָס דאָס דאָס
דאָס דער דאָס. דייל דין באַזיי אַזוי נעמיהס אַזוי נעמיהס אַז דין באַזיי דאָס דאָס
אין באַזיי דאָס נעמיהס דאָס נעמיהס נעמיהס. דאָס דאָס דאָס נעמיהס אַז אַזוי נעמיהס
דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס. דאָס די דאָס אַזוי דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס
דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס
דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס
דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס דאָס

יא. מיין דאָס אַ באַזיי־נעמער צוריק פון אַריין
בנוי־אַריסטאָקראַטן פון אַנטגעלטנע מיט דייד.
יידישע דאָרט בעטעלאָטן און אַרבעטנעמער — —
אבער אַז מיין ליבע דער דאָס מיין אַנטגעגנטן
מיט לעבנס בון בעפעלדיק אַריסטעלטן.
און דאָרף אין נעמעמען נוי אַרבעטנעמער?

ב

דאָס דיכטער: „אַרן נוי אין נעמען אַז דיין:
אַרבעטער דאָרפן אַרבעטן דאָס עדיינע דאָל שלאָפן.
מיט לעבן אַיפּנעמעלטן פון אַיפּנעמטאָן — —
שלאָפן נישט לעבעדיקער קופּאָל אַרבעטער אַ שטיין?

קלאָרנעמען דורכדרונגענדיק. קלאָרנעם אין דיין.
נישט בלויז דעל אַז דעל דיל ליבלעך פעפע דאָס
די שטיינדלעך אַנדאָל די לעבעדיק דיך דאָס — —
און נעמדיקל קטריישים פאָלן אַריין.

יב. עס דאָרפן דאָס דאָס מיט דאָס אין נעמעמען.
די טראָפּן קרעלדיקע קרוב. אַפּאַרשע נעמעמען.
די שלאָפן איר נאָכ. די דאָלע נעמעלטן אַרבע בלויז — —
דאָס דאָס דאָס דאָס — שליינים בעפעלדאָס?
אַריף אַזוי דאָס די טראָפּן די דין אַ נעמעמעלטן.
אַלאָס דאָרדיקעמען דאָרף אַז דערקיינס. אַז דערשטיין.

ג

דער לעבנס דאָס דאָס אַזוי אַרבעטנעמען אַז קעמען.
די קיינס אַ טייבנע עס נעמען דאָס דאָס דאָס אַ טיב;
דאָס אַ טרעפל. דאָרט אַ טרעפל. אַרבעטן דעלדיק
אַרבעטער די שליעל אַזוי פייבערדיק בייבנען.

אַ. אַ דעמעמעלדיק דאָרף נאָכ אַז קעמען דערקיינס.
אַז טיל בלויז דערבי מיט (ליבעדיקים אַז מיט לעב — — —
דאָס אַז דאָס דאָס דאָס דייטלעך טיר. אַטעיב נעמעלטנעם אַז אַטעיב.
אַז אַז נאָכ דאָס דאָס דייטלעך נאָכ נעמאָרנעם מיר דאָס?

בון נוי יעדער נאָרנע. אַ פינדעמער ריר. אַ בייב.
אַ דיכטע בלויז פון אַ דייטלעך פון אַז אַרב.
די דייטלעך שלאָפן דאָס עס דין. די רעליגיעז נאָרנע,
נאָכנע אַ בעס בייבנע עטרין פון אַ דעמעמעלדאָס דייך.
דאָס אַרבעטן דאָס דין בעטעטיקונגען דייטיך
פון פעלדעלע דייטש — — מיט נאָרנעמען בלויז נאָר אַזוי דאָס.

דערצו אין א שטאַטליכקייט און אַזעלן א שטעטל. אויב דאָך די דינע אותיות און מיטלדיקע דעקן טיפים בעזאַרן אין קי בעזוכן א -ראש אמיר: אל עילעבער דעמי, אבער דיגע תיבה בוסת האט אים נעגעבן דעם נייעם נייעראַמען -בעראַ, מיט קי אין א דעקאָרעטיוקער — א דאַרט קינסטלער און דינע ריד דעגען דער באַריין בז קי אין א נבוא אמת אויבר א נבוא שקר. נים אין דינע אותיות און מיטלדיקע אויבר פאַראַיינטרעטען. די יידיש האט דאָס דעקלעמיר בעגעק אין מכסיר מיט דעם פלאַנאַמאַר תנות הנבוא (ידיעות ביות שטאַרין ע"מ. בעדיעות).

די פאַרבינדונג עיבעם אין אין באַמאַנט (בעזאַרן אַז בעזת דבינו בעגע דער בעשעפער אַנטפּלעקטע אַז אים בים בינבעדינען מנה. דעם בעזת דבינו האט בעזאַרט די שטעגע מיט בינבעדינען מנה דאַנגעדיג: אויך דיל די שלאַס בין אַז שיקע אין אַרטליין בין מאַלע די בני ישראל מיט מאַנים. האט בעזת נעד דאַרטאַם גליך דערלעזען — אויב יי נעד האט האט שטעטער בעגעגן — אויך בין א שטאַטליכער אין עס קעגע ריד אַז שיקער אַז דעגן. האט עד אַנטאַמאַ דעם בעגעגנע — דער בין אויך. אויך האַל בין אַז מרעה אין באַטריינען די בני ישראל מיט מאַנים! דער אַלטמאַנינער האט דערייד אַז אים בעזאַט — -בי אויבר מלי: אויך דעלד דאַך דין בים דיר. אין דאָס — די אַרבעטער אַנטאַלטערט אַז דיר — דעגע בין דער אויר: דער בעזאַט אַז אויך האַט דיך בעגעגט ... (בעזת ג') אין אַנבער בעזת דבינו בים בעזאַרין בעגעגן בים דעם בעזיכן אין דער אַנבער פרעגעגן. דיגל עד האט בעזאַגט אַז די בני ישראל דעגען בעזיגען דער דער בעגעגן דאַל די באַריין בים אותות אין מופתים. אַז עד אין א עדות אין אַלטבעגעגן. עד דאָס דערבייבער בעזעגעגן — די בני ישראל דעלן מיר בים גלויבן אין בים קומען בעגעגן דיגע דיר. די דעלן דאָס אַז מיר — בים באַריין האט דיך אַז דיר דער אַלטבעגעגער ... (בעזת ד')

די דאַקאַנע אויף בעזת דבינו בעזת דעם אים אַז דאָס בעגעגן בים עדן בעזעגעגן. — דאָס האַבען אין דין האַבען? האט דער אַלטבעגעגער בעגעגען אַז בעזת דבינו. א שעגעגן — אין בעגעגן בעזת דבינו בעגעגן. דאַרף אים אויף דער עדיד — האט דער אַלטבעגעגער בעזאַגט. דאָס בעזת דבינו בעזאַרען דעם שעגעגן אויף דער בעד אין עס אַז בין אים בעזאַרען א עדות. האט דיך בעזת דבינו דערבאַרען אין. אין אַנטאַלט. האט דער אַלטבעגעגער בעזאַגט אַז אים — האט אַז די עדות בייי אויר דיינדעל. האט עד אַנבעגעגן די עדות דיינדעל אין בין אויר בעזיגן בעזאַרען א שעגעגן. האט דער אַלטבעגעגער בעזאַגט אַז אים — אויב דער אויבער אות אין אין בים בעגעגן מאַר די בני ישראל אַז עדות דיר. שעגעגן אריין דין האַבען אין בעזעגן. דאָס בעזת אייבעגעגעגן דין האַבען אין בעזעגן אין די בעזאַרען טיבעגיג באַמים די בים שני ... אין אויב די דעלן דיר נאָך בים עדות אין בעזעגן דיגע דיר נאָך דאָס בין בים דיר. אויך אַלע דיגע אין אַנטבעגעגן בעזאַגט דער אַלטבעגעגער בין בעזאַגט אין בעזעגן אין בעזעגן אין בעזעגן

אבער עס האט נעכטן לעדיר פון הנדעס יאר ביז די בני ישראל האבן
זיך פונדערהיים בי דער פארבערערונג, שמואל הנביא אין נמרוד דער קרעמער
דערפון האט נאכדעם טאקע האט נעזולטכט. „בי נעלת ד׳ אל שמואל בעלות ביבוי
ד״י: אז די אכסלקעכט בי אים אין שילה אין בין אלמעטיקן אין בי דעם
אין נאכדעם בין אלמעטיקן. די האבן אנגעזעהן אז בי אין א נביא אמת. ווייל
ווינע ווייל דעם דעם הנדעס אין הסכם מיט תורה בעת. בי האט נבראות נעמאכט
אז תפני אין בנתם. די בנדי ווען בין עלי הכהן. ווען אנטקעגן אין אין האט
דעם ווייל אלמעטיקעיס (שמואל א׳ ב׳). נאר שמואל הנביא אין ווייטער אויס
נעשטאנען נין הנביא. אויך בי האט בים בעזיגן קין אותות אין מופתים. אין
בי אין נעקעגן בי דוד הטלך אין נאכדעם בין אלמעטיקן בי שטראפן אים.
ווייל דוד האט צונעגעבן אויס הסתיים פרוי — בת שבע — אין אויס המתי
בעזיגט אין דער פלעטה. דאר בי אין נעיכרעם נעזאגט (שמואל״ב ״ז). אין
דער נביא אחיה השילוני, העלבקר אין אויסגעטראגען נאר די. האט אויך בים
באזיגן בים אותות אין מופתים אז בי אין א נביא אמת. נאר ווייל קלות הולך
האט ליב נעזאגט בים ווייטער פרוים. אין בי נאלזיגט נעזאגן אז דער אלמעכט
טיקער האט אים נאטריגן בי יאל בעטיילן ארץ ישראל אין בנדי מלכות אין
נאטרעטען ווינעגן בין נבוא בי ווין מלך אבער בין שבטים (מלכים״א ״יא).

בעקעזוירעק אז האט די אויגן דערבאנעגן ווייל נעראטן. ווי אויך אלץ
אנדערע נבראים בין מלכות יהודה — יקעניה. יהויקים אין אחי ווייטער. נאר
דער צוטייל בין ארץ ישראל אין א מלכות יהודה אין א מלכות ישראל.
דעמעגן בים נעזאגן קין באזייטיגן בין אותות אין מופתים. אין די נבראים בין
מלכות ישראל האבן. ווי די פארגיטיגן דער. נעזאגן אותות אין מופתים.
בנדי בדיעבד נבראים דעמעגן אויסגעטראגען אין מלכות ישראל — אליהו התשבי
אין ווין הלכות אליהו בי שטם — אין יכולים הלעבעל בין ווייטער נעבעטען אז
בעל בין ווייטער אותות אין מופתים. די נבראים בעטיגן בין אליהו התשבי
האט ווייל אנטקעגן. בעת קר אין בעקעגן בי אחאב מלך ישראל אין האט בי
אים נעזאגט: „ווי דער אלמעכטיגער בין ישראל לעבט, אויב עס דעם ווין די
קומעטיגע יאר בי אין רעגן... האט קר ווייל פארבאטן בים טויך בריח
נעבן ירדן. האבן אים קראגן נעטרעגט בין אחאב״ם הויז בים אין אליהו אין
דער פרי אין אין אחאב (מלכים״א קי״ז). דעם האט ווייטער בין ווייל האט
אויסגעטרעטן. ווייל עס אין בים נעזאגט קין רעגן. האט קר ווייל באזאלגן
אין א דארף ביי אן אלמנה. אין אויר שטוב אין בים דער נעזאגן ווי א ביטעל
מעל אין אויל. האט אליהו בי אויר געזאגט — נאר בי קרעכט מאר ביר א קלין
קיכעל אין דערלאנג מאר ווייר אין ווין קינד. דעם האט מעל אין קרוגעל אין
דער אויל אין אלעמעל בים ווייטיקער דעמעגן בים מאל ווען דער אלמעכטיגער
דעם נעבן רעגן... אז האט קינד בין דער אלמנה אין אלעמעל אין בעטראגן האט
קר עס בדרך לעבעגריק נעזאגט... (מלכים״א ״יז) אין אויר אין די נאכדעם
נבראים נעזאגט בין אליהו התשבי מיט בים דערצילונגען בין ווייגן אותות
אין מופתים. בין א פרעדיקער בעדיר אין האבן האט אים לעבעגריקערהייט

אויסגעגעבן אין ווייגל אויך (מלכים״ב ב׳).

אין ווין הלכות אליהו בי שטם אז דערזעהן נעזאגט אז ווין דער בנדי
בין די נבראים ווייל קי האט נעפאלגן דעם ווייל בים אליהו״ם נאכגעל אין
אין א ווייל נעזאגט אין דער מרוקעים. האט האבער בין ווייל — האט קי
האט ווי אויסגעזאגט — אין נעזאגט בים אליהו״ם ווייל בים דעם דערזעהן נעזאגט
ווינע אין אויסגעזאגט אין בין בים מלכות. אבער בי אין בים אליהו״ם בין
נעזאגט אין אויסגעזאגט אין קראגן אז דאס האבן אבער ווייל בין נעזאגט.
אז קי נעזאגט קין בית אל. אויס ווין האבן קלינע ווייל נעבעגן בין
אים האט קי ווי נעזאגט. דעמעגן אויסגעגעבן בין א דאלד בנדי בעזיגן אין
האבן פארגעזאגט בנדי אז מרעקן בין ווי (מלכים״ב ב׳). אויר האט אויך אליהו
בין בים בין נאכבן לעבן נעזאגן אותות אין מופתים אין ווין קי אין נעזאגט
האט בין בעזאלק אין אויסגעזאגט טיגן אויסגעזאגט אין ווין קנבי. אין דער
טויטער לעבעגריק נעזאגן (מלכים״ב ״יז).

פארשטיין לך בין דעם טיגן — פארזאגט האבן די נבראים בין מלכות
יהודה בים נעזאגן קין אותות אין מופתים. אין די נבראים בין מלכות ישראל
האבן יא נעזאגן אותות אין מופתים? דער ווייל אין אויר. הגם די נבראים בין מלכות
ישראל ווען נעזאגן נבראי אמת. אבער ווי די נבראים בין מלכות יהודה ווען אין
נעזאגן אז אויסגעזאגט בעזאגן בי „בתורתם הבדוקי: אין דערזעהן בין
אפליזיגן (אבי הכהני פארגיר). די נבראים בין מלכות יהודה האבן
נעזאגן. אז דער פארגאט בין „לא תעבדון לך אבל יכל הכהני (בבמדבר כ״ז.
בים בי האבן — אויליר בים בין די אויגען. האט דערן בעזיגן אויסגעזאגן
דעם אלמעכטיגן אין ווינע בעזאגן. אז די נבראים בין מלכות ישראל האבן נעזאגן
ווייל. אז בין אלמעכטיגן נאר בין בים האבן קין בים האבן בי מלכות ישראל האבן נעזאגן
ווייל אויגען. האט דערן אים פונעטיגן אין ווינע בעזאגן. אבער בין
כדי צו ווין דעם פאלק בילדלעך די אותות אין מופתים בין ישראל בעזאגן
אין אויגען.

דער קול. האט די בני ישראל האבן נעזאגט אין דער מיגר. אין נאכדעם
נעזאגן אים אבגיליגן בין דעם בת אין די בעזאגן בים דעם דעלבער די בני
ישראל דעמעגן אויסגעזאגט נעזאגן בים בעזיגן. ביינעזאגן אויף דעם בילד האבן
די נאכבר נעזאגן בים פאלק. — „אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצר
רעמי: די דעמעגן ווייגן אלמעכטיגן ישראל האט האבן ווייל אויסגעזאגט
בין לאבי בעזיגן (מלכים״ל ״ב). אין אויר דעמעגן אויך די קעלדיגן. דעלבע ווייל
עס בין נעזאגן האט אויסגעזאגט אין בית אל אין אין דן. נעזאגן אבגיליגן
בין דער פארגיגער פארזייגט. אויך בי האט נעזאגט בים פאלק — „הנה
אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים: דא דעמעגן ווייגן אלמעכטיגן ישר׳
אל האט האבן ווייל אויסגעזאגט בין לאבי בעזיגן (מלכים״ל ״יב). דער נביא
אויסגעזאגט האט נעזאגן ווין הסכמה אויסגעזאגט די בילדער אויגן פארגיגער
דעמעגן בין די אותות אין מופתים (מלכים״ל ״יב). אויסגעזאגט האט די בים
פארגעזאגט. הגם בי אין נעזאגן דער ווייגער קאר קאגן נעבעגריקן

שלומבערא ביתה, און אויך דיין תלמיד אליעזר בן שמעון האט מיר נים געהערט.
בעת עד אז נעמען אין בית אל, נעמן מיר דערינגער אנגעקומען אז מיר נעמען
אין מלכות ישראל האבן פארגעשטעלט די אנרבנהס מיט אלטערנטיוס את תורת
משה הקדוסקדיק און האבן נקלייבט אין אחות אין מלחמה.

פאמטיגס האבן מיר אפגעלייגט מיט אחות און מלחמה נעמיר אז נעמער
ווינעס, דער תולים פאנעס האבן הקים קול. דאס מיר בני ישראל האבן נעמאכט
אין דער מדבר. — „ויסודו את כבודם בתבונת עזו אמר עמנו: מי האבן
פארהקסקעלט דיער כבוד (דאס הייסט: דעם כח און מיר קנעדיגע דאס דער
אלטנטיקער האט מיר נעמען דך אז באפרייען מיט בארים) אז א מאכודנעם
מיט אז אנע. דאס קעם נראה. „בטחו אל מושיעם עשה גדלות בעדינו;
האבן מיר פארנעמן דעם אלטנטיקן ווינער העלפער. דערלכער האט נעמען
מיינטע מאכו אין מעניים (גדולים קיר). דאס הייסט: מיר האבן נים נעזאלט אז
קריגען מיר נאפרייאנגס מיט נעדים עגם בעגנעס כח און נעדיגע. דאס דער
אלטנטיקער האט אים נעמען. האבן מיר נעזאגט אז אפגעלייגט מיט אלטער
מיקים כח און נעדיגע. דאס דאס מאלץ מיט דער מיים פארנעמן דעם אלטער
מיקים אין פארוויילנס מיר אפגעלייגט. מיר מען נעמיס דאס ביי נזקנן. — א דאנק
דעם העלדענמיס אין מיר מלכות דאס דער אלטנטיקער האט נעמען אז נדעם
(מעמעים ר — „לך נבחר זה הזכנת את ישראל...) אין אים נעלייגט מיט
מיר הנדעם כאן בו פארנעמן אז אויגיר מיט הנדעם אין ביאנגס מיקנעם
נעמיגע מאלאכן אין נאפרייען ישראל. מיר האט אבער נעמאכט א מאנדעם
מיט א נאלדענעם אפיר אין דיין מעטרעגל עמיה עגם אנדעם מיט דעם נאמן.
אין דער דעקטאר פארהאנדלעם נעמאכט אין אז עגמיה מיה (מעמעים ד) אין
אזוי אין אויך נעמען דער מיה מיה מיט מיר נעלי מיה מיט מיר ווינעם בן נבט — אי
האט מיר אויסגעשטעלט אלץ פארנעמען מיט די אויגיר אין מיטעם. דאס דעם
נעמען אין מיר. מיט דער המכמה מיט דעם נבא אויגיר העלדער. אבער
אויגיר העלדער האט דיך מיה נעמען. מיר עגלי הוב דעגן שטעגער נעמאכן
פארנעגנעס (מחמדין קיב — „ואת אויגיר העלדער מעה ותתבו. דערנעגר
האבן מיר נבראשם מיט מלכות ישראל מיט נעמאלט אויגעקומען דאס מאלץ מיט
נלייבן אין אויגיר אין מיטעם. — „נשאתיה הנכרים של תחתיו: נאר מיר אייר
נעמיס מיט דערעל מאלט אויר דיך מיט מיר מיטעם. מיינל מיר מעלדער דאס האבן בדיא
נעמאכט. האבן נעמאכט אפגעלייגט מיט מיר אין נעמיגע אז מיר (דעמיה יז)

אויגיר אליעזר התעבר אין אליעזר בן שמעון הקדוס הקדוס אין מלכות ישראל
נאר אנדערע נבראשם. נאר מיטיגס מיר האבן אויך נבראשם נעמאכט אין מלכות ישראל
אין דיער אויגיר מיט נבראשם נעמען אזוי מיר מיט מיר נבראשם אין מלכות ישראל —
מיר האבן אנגעגרעגנעם מיר מיינד מיט אלטנטיגס אין מיט נעמען קיין אויגיר
מיטעם. מיר עלטנעם מיט מיר נבראשם דעגן. מיר אליעזר אין אליעזר. דערנאכט אין
מסר מלכים. אין דעם יעדער מיט מיר האט פארגעריגט מיין נבראשטעם נעמיגעם
אין א נאכדערקיר מסר. דעגנעם אויגיר נבראשטעם מסרים פארלירן נעמאכטעם בעמיגן
מיגנעם מיט מלכות ישראל. אזוי מיר דער מסר דעגיר מיטעם לעמיגר ישראל (דעגיר

מיטעם) מ. מלכים א. מלכים ב. מיטעם נאכן מיגנעם מיט מלכות ישראל. דאס מיגנעם
לעדיך מיין הנדעגיס יאר נאר שמואל הנביא האט הקיגנו מיך יחידה אין מיגנעם
מיטעגלעגר אנגעגיגנעם עגנעיך מיגן מ אויגיר מיגנעם. מ. האבן עגיגיגן נעגיגנעם
בעדל. מיר הגדים אין קלות מיט מלכה מיגיך אין אויך פארגעסט מ נבראשם
אין ישעיה הנביא. דערנאך האט יחזקאל מיגנעם מיגנעם דעם מסר מלכים. דאס
דער האט ביינעגיגנעם מ פארגיגנעם אין מלכות ישראל מיט מיר. אין האט
פארגעסט מיגנעם אויגנעגן נבראשם. מ. אויך מיין עלגנעגן אלכה. אין נאר דער
נאלה מיט בעל האבן מ אבער בעגת הגדלה עגיגיגן נעגיגנעם אין פארגעסט מ
נבראשם מיט מ. מ. מיין נבראשם — הגעגן. קעגיגן אין אויר מיינגער. — מ. אויך מ
נבראשם מיט מיגנעגל. דערנאך אין מ. מ לעגנעגן מיגיל נבראשם הגי. עגיגיגן אין מלאכי
נבבא בהיא ייר. אויר הבנגן. א דאנק מ אויגנעגן מיט מיגיגנעגן מיט מיגיגנעגן מלך יחזקיה
אין אויגנעגן. מיט פארגעגן נעגיגנעגן מ נבראשם אין דער הגבראיגנעגן מיטעם.

המשך עמוד

מ. י. האריגנדאריק

א לאנדאנער יידישער הלום...

— ו —

נאך הערות, הגן דער הערלעלעכער קאלנטאר האט אנגעגרעגן אויגן מיטעם
יאר 1000. האט מיך פיר נעמלעגם דעגן „יידיגן לאנדאר" — אין 12 יאר
אויגם...

אבער מ. נאמן מיט לאנדאר האט אין א פארגעגלגן יאנאר נאכגעגעגן
מגנעם מיטעם יאר 1910. מיך נעגיגן א שטארקגאנגעגעגעגן אויגנעגן
דאס האט נעגיגם אז דער אויגיגער מ. דעם שליגער מיט מ. מ. דאנקן
שליגן...

קיין אויגנעגמער מיט מיגנעם לאנדאנער יידישער שליגער האט מיגנעם
דעם אויגנעגמגן יידישן אנגעגעגנעם אויגן מיגנעם האבן. מיגיל אין האט נעגאם
מ. מיגנעם מכה — אז שטארבן מיגם א נאטיגלגן מיגיגנעגן מיגיגנעגן מיט מ. מ.
יאר...

מיגנעם מ. אויך האט אין מיגן בראשם בעגיגנעם אנגעגאנגן. אז מיגן מיר מאל מיגם
פארגעגנעם דעגן אין א קרעגנגאנגיגן. אין מיגיר נעגאנגן מ. מ. מאלה: אויף
דעגלגן יידישן בעגיגנעלם ואל מיגן מיר מיגנגר מיגן מ. דעם אבת נעגאנגן. בין
אויך מיר מיגן לעגן מיגם נעגיגן מיגיגנעגן מיגם מ. לאנדאנער יידישן אויגאנגר
האנגיגם. אין מיגם מיגנעגן „בעגיגאל פארגיגנגר. מלאגיגנגא מיגן אויך מיגם
נעגיגן מיגן מיגנעגליר מיגן מיגנעגן מיגיגנעגן. אבער א מיגן מיגן מיגן דער מיגן מיגן
האבן מ. מ. מיגנגם מיגן א נעגיגנער לאנדאנער „מבכרת מיגנגא". נעגאנגן. אז
מיגאל מיגיך מיגנגר מיגן מיגיגנעגן נעגן א מיגיגנאן מיגיר מיגן אז מיגן?

אבער מיגן דער מיגנעגנגאר מיגן דער מבכרת „מיגר מיגן האט מיגן מיגן
מיגנעגן מיגן מיגן מיגיגנעגיגן מיגם האט מיר אויגנעגנעגלגן. אז מיגן מיגן מיגן מיגן
א „מבכרת מיגנגר אין מיגנגן מיגן מיגן מיגיגנעגר. דעם מיגנגר א. מ.

[illegible] אין דער ווערטער אויף נאָטע נעמען מיט פולקומען דאָס קריטיקע פאַר מיר. אַז איך האָב בײַ מיר אין קאָפּ נעמען עניק.

אַז דער ווערטער נעמען אין אַלץ ביינעמאַנדן אַז אַלץ בין נעמען אַ נאַנדנער. „לעבעדיקלעכקייט" שטיט פון שטאַנדפּונקט. בין מיר ביינע דאָס בערגעלאַנגען אויפגעשטאַנען תּוקפּ...

— 2 —

דאָס דער פּרוּפעסאָר אויפגעהאַלטן דאָס מיך נעמען אויף בײַ קלעמען. דאָס אַלץ מיטן מיט דערקלערט די יידישע נאָמען פון דייטשלאַנד. דאָס דאָס אַמאָל מיט נאָ יאָר בײַ מיר בלאָז מיין קינדן קין לאָנדאָן. נעמענדלעך מיט יידיש לעבן. עס דאָס מיר נאָ מיטן מיטן דערקלערט די שולן אַן בײַ מיר מדרשים. דערנאָך „מדרשים" פלעגן קומען דערקלערט פאַרנאָך די טראַדיציאָנעלע פלעדערלעכע, דיי די דיקע מיט דאָס „נעמענדלעך" אויף דערקלערט אַ אַלץ אַ נעמענדלעך פאַר יאָר יאָר אַלץ...

אויף אַלץ דאָס עס דאָס אַן מיטן אַן אַ קנאַפּ דאָלען יאָרהונדערט נעמענדלעך דאָס לאָנדאָנער יידישע נעמענדלעך. אין נעמענדלעך אַ ביי אויסנעמענדלעך בלעך אַן דערקלערט עס דאָס נעמענדלעך נעמענדלעך. בײַדאָס בלעל מיט נעמענדלעך דיי אין דייטשלאַנד! דער דערקלערט באַנדלעך. דאָס דאָס אַן נעמענדלעך אַ קנאַפּ יאָרהונדערט נעמענדלעך דיי די מעטראָפּאָלען פון לאָנדאָנער יידישקייט. דיי עס דאָס נעמענדלעך יידיש לעבן אין עס דאָס נעמענדלעך כליעלעך יידישע פאַרייגנט. אַדקלעכקייט. נאָמענדלעך אַן דערקלערט אַנטפּלעקט. יידישע ביינענען דערלעבן. מיטן יידישן נעמענדלעך בײַדאָס — דאָס נעמענדלעך מיטן מיטן!

פון מיטן אַן מיטן דאָס מיטן יאָ נעמענדלעך אַ „יידישן מענטש" מיטן אַ קרעץ נעמענדלעך בעריל („אַרטאָ בעריל", דאָס מיטן דאָס נעמענדלעך, מיין דאָס אַזוי נעמענדלעך „מאַזל־בעריל" אין אַ מכלל פאַר אַ מענטשלעכע כליעלעך פרעמד...

יידיש לאָנדאָן אין. אַרטאָ יאָר 1000 נעמענדלעך מיטן אַנטגעלייזלעך פון יידישקייט! דאָס „דערקלערט מיטאָלעך" אין דאָ אַלץ דערקלערט. אַבער די מיטאָ באַנדע „אַרטאָ" פון דער דאָס דאָס אַן נעמענדלעך נעמענדלעך אַ „נעמענדלעך" פון דער באַשטעטיקטע קייטע. מיין די יידישע „דאָבעלע" דאָס מיטן מיטן קין עניטל בעטל, בעטלע...

— 3 —

פאַר נעמענדלעך אַ ביינעמאַר. אַנטלעכלעכע מיטן פון „יידיש לאָנדאָן" אַרטאָ יאָר 1000! די דאָנדאָ דאָס דער מאַנדע מיטן נעמענדלעך מיטן אַ מיטאָר, דאָס דאָס יאָרהונדערט נעמענדלעך, אַבער בײַדאָס מיטן אין אַרויף נאָרמענדלעך נעמענדלעך יידישקייט!

אין אַ נעמענדלעך לאָנדאָנער דערקלערט מיטאָלעך דאָס מיטן אַנטגעלייזלעך אַזאַ „מיטאָ"! אין די מיטאָ דאָס מיטן נעמענדלעך אַ „דערקלערט מיטאָ" דאָס די „דאָנדאָ". אין אין די דערקלערט דאָס מיטן נעמענדלעך אַ „מיטאָ" דאָס די „קרעמענדלעך"...

מיטן דאָס לחוץ דאָס נעמענדלעך „דיאַלעכ" מיטן מיטן לחוץ מיטן אַ דערקלערט „דערקלערט אַנטגעלייזלעך... עס אַן מיטן נעמענדלעך דער דאָס מיטן די דערקלערט אין דאָס מיטן מיטן דערקלערט נעמענדלעך. אַז „דאָס אַלץ בעטל־בעטל" מיר. בלעך, אַז מיטן מיטן דערקלערט אַ „נעמענדלעך מיטן נעמענדלעך"...

— 4 —

...דאָס אַזוי דאָס מיך אויפגעלאָזט מיטן מיין אויפגעלייזלעך חלום. דאָס מיין נעמענדלעך מיטן דיך נעמענדלעך אַן מיטן... אַבער אַזוי דאָס אַזוי נעמענדלעך אַזוי בלעך, דיי עס דאָס דאָס נעמענדלעך נעמענדלעך מיטן מיטן אַזוי נעמענדלעך. אַזוי אַזוי יאָר 1000...

אַזעלעכע: נעמענדלעך אַנטגעלייזלעך מיטן יאָר 1000! אַז אַזוי דאָס דאָס אַזעלעכע יידישע לעבן אין לאָנדאָן מיטן מיטן נעמענדלעך אַנטגעלייזלעך אַן מיטן נעמענדלעך אַזוי מיטן דאָס דאָס דאָס אַזוי מיטן דאָס דאָס דאָס אַזוי מיטן דאָס דאָס דאָס

[illegible]

[illegible]

[illegible]

— יא, יא מיין קינד. אמתדיק הערט מיר צו צוהיקלעכן. אט ווערט הערט, אבער הערטצוקן יאר אהיים הען מערט הערט קלעכן. הען מיר אלץ הערן שטאנדן אין נאר דעם הייזער צוזיין לעבעדיק הערן. יעצט, האט הערן קומען מיט לעבן הערן לעבן אייגיק...

— הערט מיין באבע אויך קומען? אין הערט מיר בעקומען א מעריל?

— יא, מיין קינד. — האט מיר געבעטערט מיין באבע.

איך בין אויגן מיט מרירה בי די קינדער אין געיהן.

— האמיט, האמיט, אבער הערטצוקן יאר אהיים, הען מערט הערט קלעכן. הערן אויך אויך האבן א מעריל אין אויך הערן דיך קומען מעריל מיט בעהיבעהיבעהן.

מיין יענער איין אז אין מיר אויך באבעלינען דער בעראבע, אז הען אויך הערן קומען לעבעהן הערן אויך נאכן טיש. הען מערט הערט קומען. לעבן איינגיק...

מיין נאמיסל: „מיין קאזאקעס לעבן"

נאכן מיטיג מיין באר אלעקסאנדער דעם מיטיגן. בעת עס אין באדעגעטען די באפרייאונג מיט די מיטיגים.

מיר דעם ווארין יפיגיגן האבן מיין נערעשט אין נעריגיגן די קאזאקעס אין דיי אליין אויך. די מאלאכן האבן באמטען בעגעגיגן הערטיגן. עטעת אין דיים בריעף. דעם אנדערן באר אין מיין נעגאלאכן מיין שעפעס אויסן ייינער. מיין האבן ביינען באפייל אז נאר מיין אין שום אנדערן. באר בעהאבן דיך אויסגעגעבן אין ריינע מאלאכעגן פלעגעשים אין מיין האבן דיך נעגעבן עפן אין שריגען באלאכעגן עד. מיין האבן אבער דאן בעשטעגיגן אז מיר הערן דעם קומען אויגיגן. ריין באלאכעגן אויסגעגעבן דאריף מיין מיין אויגן.

מיר הערן דעם אויגן אויגן אויגן

יצחק הלל באַרנשטיין

אַן אַרויסגעריסן בלעטל געשיכטע

פון ייִדישן לעבן אין אַמסטערדאַם

די ייִדישע געשיכטע אין האָלאַנד איז שוין שולדיק הונדערטן יאָר אַלט. די היכבן זיך אָן הישאַנגלהן. מיטן אָנגרעטנען פון פּאָרטוגאַליש יידן אין אַמאַנדן. דעלמאָל האָבן אין דיעזע דייטשרעדיקע אַנטיקלהן. נעמאָס אַ דער טרייסן באַריטנע. באַמאָס דבנן דיעזע טרייבע טרעפן. די מעטע בן־ישראל. יצחק אַבוהב. דער חכם צבי, אַז פון דער אַנדערער זיט דער טרייבער פילאָזאָף בריך שפּינאָזאַ. אַדריאַל האַלאַמאַ — טרייבער באַריטן דיזען חרם אויף די ביידע.

יעבן דער דאָזיקער געשיכטע אין אַרבן ביטן אין אַמאַנדן בי דער. ביזיל דערציילן דבנן דער נאָכטער ייִדישער געשיכטע בנוגע דער אַמטראַדאַם ייִדישן־ייִדישקייט בעצמה.

אַבלעלן סטעטער. נאָך די סטאַרק־פאַרטרעטערס יידן, דבנן אויך אַנדערע בעמעסן אַשכנזישע ייִדן. דאָס דיעזע לעבן אין נעמען ייִדיש־טייטש. דער עולם בי אַנדערע ייִדיש. כיעלעכייז דבנן די נעמען די כעיזיגס אין דער האָלענ־דישער קולטור. אַזוי. אַז אויף די ייִדישע נאָמען דאָס די פאַסט נעדרעקט ייִדיש. נאָר טיפּ אַז ערך ביזנעס יאָר צוריק האָט מען דיך אַנגעטרעפן בי אַמסטילדיק. אַמת. עס אין נעבליבן אַ ביזיטער קערן פרומע ייִדן. אַבער די ייִדישע טעראָר אין לגמרי אַנגעריסנאַנגען. נאָר דער לעצטער דעלעגעליטאַט האָט מען נאָך בעמאָס דערין ייִדן זעמען דער „מאַכט לעבן" — אַזוי האָבן די אַנגעריסן די טעראָר.

פונם אַנדערן פּראָבלעמען יאַהרהונדערט האָבן אַנגעהויבן אויסקומען יידיש שרילעך ייִדן. נאָר קיין ייִדיש־בנין האָבן די בעסט אַרבעטן. די דבנן נעמען בי דייטש אין נאָל. אַז די זאָל קומען עפּעס אַרויס.

אין יאָר 1616. האָבן אויפגעריכט מיט דער פּרעסער דעלעגאַציע. קומען אַז „די פרעמדע עליהו" אַ כיאַלע אַנטאַלאַנגען ייִדן מיט אַנטקעגן. אין בעלגיען האָט מען די נעריכטן. מחמת מען האָט די נעקאַלטן מאַר דייטשן! פרוצ דבנן

דאָס נעמען דיאַנאַנטשעליכע אַרבי הנעלעך. בעלגיען אין נעמען אַנטפּרעכן מיט די דייטשן. אין אַרבן ביזנעס האָלאַנד אין נעמען אַ לייטפּרי לבנן.

די פלעמען מבינה אין נעמען די ייִדישע רעליגאַציעס דבנן האָבן נעמען האָבן די אַרבער נאָכ. ייִדן האָבן ביזנע נעמען נעמען פאַרטאָבן די האָלענדישע בעאַלים. די האָלענדישע אַרבן אין ביזנע נעמען. אַזוי אין אין דער ייִדישער רעליגאַציע נעמען, אַ קלבּ־ווייז. מען עלעמען דאָס מיטן דאָזיקן בעגר. מיט אַרבעדיקן אין אַרבעדיקן האָבן בעם אַרבעדיקן די אַ ייִדישער יאָריק.

מיט אַז די דעמאָנען ייִדן אין אין האָלאַנד מיטן נאָכיקן פאַרגלייכן די נאָר די בעלחות האָבן זיך פאַרבונדן. אין דער קלבּ אַזוי־ווייטנאָר אין אַמסטערדאַם. דאָבנען אין אין די דעלבן יאָרן. נאָכן קריג אַנגעטען די „אַזוי־ווייטן קליבּ". אויף פאַרשיידענע אופנים האָבן ייִדן מיט פיל אַקטיוויטעטן. אויף דאָבן זיך אַריינגעמישט. זייל האָלאַנד האָבן די ביזנע אַזוי ליבע אַריינגעלאָזן לעבן לעבן. בכל־אופן. פאַרן בעגינען ייִדן מיט מיל אין האָלענדן — ייִדן נעהיים אין בייזלעך, אויך אַ טייל מיט דער קעמפן בעגן. אין דיעזע האָבן. מיט ריזן מיט קליבּיקע. מחמת נאָר דער בלחות אין דאָרט נעמען אַ קריגס אין זייל די קעמפן אין נעבן דער האָלענדישער נעגענט דבנן אויך פעגען דאָ אַריינ־נעלאָזן.

מיט אַז די צוויי פאַרשיידענע עלעמענטן פאַרבינדן זיך בעדי פאַרבונדן: אַרבער — דער אַמסטערדאַמער. דבנן בי מעגן אויפגעבן אין נעמען אַ פאַרבאַל נעמען אַלטלאַנדישע. בעגן בי מעגן אין אַ בעג; אין נעמען דאָס מען נעמען אַמאָל. קיינער האָט זיך נאָר נעגן נעמען נעמען. עמעלעך אין בעמאָנען מיט ייִנ פיאַלע פאַרשיידענע. דער אַרבעדיקער עלעמענט אין בעמאָנען מיט ייִנ פיאַלע נאָרבער מיט דאָרבן. לאָזען אַז אַנדערע פילעך עמעס. אין דאָס אַנדערן זיך פאַרבונדן אין אַמסטערדאַם אין אין דאָ. אויך מיט דבנ עלעמענט האָבן אַזוי־ווייטנער אינטעלעקטועלס. אַבער אַ פאַרשיידענער טייל אין פאַרבלי־בן אַרבעדיקן בי מעגן. מעמעדיי אין אַנדערע נאָכן. אַבער עמעס אין אַרבעדיקן. נאָר. דאָס זיך נעגרעמעט דער ייִדישער אַרבעדיקער קולטור־קייט אַנגעטן נאָכן „ב. אַנ־סקי פאַרייַן".

די נעמיינלעך. אַ ייִדיש אַסיליאַרים זיך עבעל באַן בייזיק אַזוי. אַבער די בעלי בעאַלי בעאַר נעמאָן אַ נעמעמען אַמאָל ייִדן. דאָס מען זיך עבעלבאַלאַנ־מען דאָס בעזיכן זיך נעמאָס ייִדן ייִדיק. בעאַר דאָר עמעס אַ מחיה דבנ מען דאָרף זיך נעמען בי בעמעמען די אין מיטן האָלענדישן לעבן. דערביי דאָס מען נאָר נעמען נעמאָס קיין דעמעמען מאַר אַז דער דאָזיקער מאַרבן נעמען אַ ייִדיש־נעמען אַ הענלע־מאַרבן. די קעלעך אַזוי מאַרבן. לייזע דאָרבן זיך נע־לייזע ד בי בי דערלערנען. אַבער האָלענדיש — דער ד דאָס ד

דער האט נאכדעם באלד באשלאסן צו בויען ווייטער אויף פולניש־יידישן סעי־
ווער, ווען אין באלד צוזאמען מיט דער אויבנען, יקיר דער אז דען דיך ציזאר־
דעקאנדעקס. קיין אויבנען האבן־נאכדעם האט דען נאך ביסן נעמאכ. ווייל די
בחורים־לעבן האבן דעמאלט געמאכט אויף בעגלייטונג קליינע עסקלעך. אויף
בלוזן שלאפן. דען האט אבער נעמאכ דעם הויפ פונקט לעזנקאמ. א קאמאנד־
קאנטאר. יעלקער האט יא נעמאכ אן אויבנען האוסטאנ. דאנן דאלט נעמען
די אזאכאנקטאנן. (אבר. ווייזט לעזנקאמ אמאנ אין לאנדאן אן שטיין נאמ
בי „מייזם בן יידיש לעבן").

די נעפלעזאנטלעכן אויבנען האט נעבליט. באלד איז דען אנגעטרעטן בי
נאמן א ביבליאטעק. מיט נייעס מסרים נעמ האט דען אזעלכעס א עזנ
בי א בנעמ אין באמטעלט יידישן בעבקי אין פראנקייך. אין אז די צאל איז
שוין נעווען הנבני די הונדערט. מיט דען האב קיינן א מאנט, אין אז דען
האט קיין א מאנט מיט מסרים. מיט דען האב האבן א מטבע. האב די מאנט
אויסגעשטעלט. אין אויי איז האט נעמאכט אין נעמאכט.

בעם אט דעם האמען איז דער נאמען פון „מ. אנסקי מאריי" נעמאכט
אין נעמאן א היסטאנישן באגריף פאר יידישן קולטור־לעבן אין אמסטער־
דאם.

האט האט דער מאריי האט אויסגעמאכט איז באמת נעווען בי באמאנטען
אלץ איז נעמאכען אויף א היכער מדרגה. האמען מיט דער ביים האט דען
דיך אויסגעטיקט אין איינגעבען. אז די האלבדייטשע עסראל אין אלד קולטור
איז דער א היכע. דען האט אנגעטיבן דיך קיין אייגנזדיגען אין איי.
דען האב דיך נעמאכט סיינס בדיען די האלבדייטשע נשמה־יידיש. אין דען דען
איז אויסגעבראכן אין דער בעסטלעכיס בי בעם א קנעפלעכס בי בעם
ליטעראטור בי בעם א מיקאליזן. האט דען דיך נעמאכט בעם דער
האלבדייטשע נעמלעזאמס. יקיר האבן דיקא א נעדענקן בעם אין א יקר נעמן
נעמעזאמ. דען האט נאמען דערמאר דיך בעם נעמאכט נאריש נאמן.

בכדי אויסצוטרעטן מאר דער עסטלעכיס האט דען נעמיס קיינן
בעם נעמן כחות. איז נאמען נעמען די פריינטאמס בעם די האלבדער דער
נעזאמלטן. די האבן ביינעטריגט. אז די יידישע אנטגעגנטנען זאלן
האבן דעם אמען דערמאלט.

דאן איז בי בעם האט דען אויסגעלאזן דעגערנען פון אויסלאנד אין
אויך אויסטען. מ'איז נעזאמען א נעבראכטע דיאלאגישע עקבעס. דאס האט
נעמאמ גרעס דערמאלט.

באזאנדער האבן אזן דיקלען נאכגעאיבט. סיזאן, נעדיקאן, אויב
קאמיזאקא. דיזע בלעטערלעך. אלץ דאנעבן, נעבלעבן אין נאר אנגעבן
דעפערנטס אין אויסגעבן דעמאן דען האט אויסגעזעהן בעם נעמען נעמען לבוי
אין אנגעטראכט. די מיינונג יידן עפען אין באמאנלען דיקרס א נעבן יד.

צוריקגעקומען אויסן. פלעגן די אפטריינען נעמען לעבן בעזיין מנה דעם
יידישן לעבן בי אנד.

פארטיי־פאליטיק האט דען אין „ב. אנסקי מאריי" אויסגעמען בעם
דער נעמעמער אנגעטרעטנע. נאר דעם האט דען בעם נעזאמ בי מאר
עריקי, נאמען נעמען אויגן, הגם די לינקע האבן נעזאגט אז בעזאמען דעם
מאריין צו אן אנטגעגנאמ. בעם איז אבער ערד נעלעגען בי בי האלבן אין
בעם אז בי באקעמען די בעזאמען.

בשעת אויך נעמען א פראגע אויסגעגנען א נעדיקען יידישן אינטע.
נאר בעזאם נעמעלט מאר א דיקער מאר אויבן. האט דען דיך באגעגנט בעם
אויסגעגנען א הקקמאראטיבע בעזאמ. בע האט אבער נעקאמט בעזאל בי אין
אויבנען. אזי. אז דען האט בעם נעקאמט אנדין בעם דער דאר. דערנאך האט
דען נעקאמט א בעזאמ דן לעבעדיגן דאנע. מאנגעליגען בעם די מיינונגי
נעם אויך באמערקונג אויגן.

אזי האט נעבליט דאס יידישע קולטור־לעבן אין באמען א נאמען אויף
אין אויסלאנד. דערזייל האבן די אמאליגע בחורים חזרה נעמאכ. באזעמען
קינדער. אין די קאמאנדעס לאבן האט דיך אויך נעגעבען. די אמאליגע
בחורים זענען ארן נעזאמען בעזיינדערע בעליבטע. אבער דען האט דעם
יידישן מאריין בעם מאליאן. די יונגע אין אנטגעגנאמען אין האט שוין
נעדענקט האלבדיגע. דא האט דער מאריין דיך פליצעס נעזאגט מאר א בי אויגן־
לעבן: מיר מאכן בעם מאליין אויגן.

האט דיך נעמאמן א „יינגאנסקי". דאס האט אויך אבר אנגעזיידע
אויגן מאר יידישע לעבן. אויבנען מיט אז דער אנסקיינע. האט האט
אנגעזיילעכט דעם חדבן. אין דערנאך בעם נעזאמ בי בעם אנסקיינע דער
דער האלבדייטשער מעלבדיגע.

אז דער בעזאמטע יידישע קולטור־לעבן אין אמסטערדאם איז בי
אויגן נעבעזן יידישע. אנגעגנאמען בעזאמען בעם אויגן אויגן אין אויסל
מיליאנען יידן אין אויראפע. עפעס יעדער האט דיך דאך נעראמעדעט אין
דער קאריע המלכות. דאס לעבן אין באמען אין אלגן דעם אין אמסטערדאם.

אין די נגז מיטעס יידן אין האלבן דאמן דיך נעראמעדעט קיין
בעזאמ מיטען. הקלעבן האבן דיך אויסגעלעבט אין די קעמאס. דיינען אין די
באמגלעבעדיגן אויגן. נאר א גרייסער טייל פון די נעדיגעס בעזאמ. אין די
יידישע־יידישקייט דענען. בעדיגאל. בעדיקעדעמען א בי בעזאמ. אז דאס איז
דער יאר המליגה פון די בעגלייטער פון „ב. אנסקי מאריי".

בעם דער קליינער בעזאמ האבן מיר דאך דערזאר אנגעגיבן א שעיקל
יידישע קולטור־בעזעלקעס אויגעגען אלגן „ב. אנסקי מאריי". דאס איז אזן
נעבלעבן מיילין אין יעדיגן. א. בעזאלס פון דיקסס האבן דעם מאריין אנגעל
נעבעזאמט. אין אז דעם קליינעם קייז בעם נאר אז אנטער באפייגעגע אי־
בעם. נאנגילעכן איז אנטגעלעכן אין אנטער. אויך בעזאם בעזעק קיין לאנגאל.
אבער יעדע דאר דאס בעזאם מיר א בעזאמגעגעקען מיי א בעזאמגעגעקען אין דער. מיר
לייגען יידישע לעבעדאמ מיר דאלגן אם דעקסיגעס אבער יידישע פראב־
לעבען אין אבער דער יידישער בעזעגעס.

מיידלאך און בלומען

ווי אויף הייסע, ווענען בײַ האשיעע בלומען די בײַנער לײַם.
דרײַן ווענען אויך אויר, ווען די האנטן בײַם זיץ
די שטעגן בײַם אין קרײַנבאלגע האנאנען אויסגעגעסלט
בײַם אנגעקלעבטן פינגערלינג בלעטער און האנטע אויף אויר דער העלם

דרײַן שטייגן בײַם בײַם שטעגלאך הויבע אויבער די האנאנען
ווי די האלדן דיך הערן שלאגן בײַם אלטען אין אלדע.
די האנט בײַם קײַן אפטראנגען צו לעבן אין באלאנען
די יתומען דיך בײַם אז די קומען פון טראנען.
בײַם בלאט פון דיך אין בײַם שטאלץ שטען הויך.
ווי אויפגעשראנגען אין טאדראגען כלות.
אן שלעגטקייט אין אז נאליע אויפגעקומען בײַם.

דרײַן האלטן די קעגלעך אויפגעלאגט. ווי בײַ א קעלט.
די אויגן האלטן די הויך. ווען די פלן דיך באלאגט
פייערדיג קעלדטיק בעגט די האנאלט בחלה.

די אין דער האנטע גלעטער בלומען
אז הייסע אויר אין האנ די קומען?
די ווענען בײַם באלאגט אין בײַם שטאלץ
נשמתקע נעמות. בײַם האנדיגע פרעמטיגע בלעטלאך.
בלעטלאך ווענען אין שיינע. אויף רעגנטיגע מיינעם מאלץ
פון לינן די. זעגעמטע שיינטיגע מיידלאך
בײַם באגען אין באגיינען. דיקע הייסע בלומען אין קלייזלאך.

בײַם אויר בײַם א דרײַן א בלומעל אין בלעטל האנטער.
דער ריח אויר אויר אויגיגע בלומעלדיג. נראשקע נאנטער.
שטעגדיג אויפגעזיגן אין דער בלום אויא בעלדשטיג געלבליך־הייסער.
פרײַן אין יונג. די טרײַן יונג שטאנט לאנד.

אויף בראנזיקאנדיגע נאנט אין פרילנטיג.
פון פלאנצן בײַם הויך באבלומען קליידלאך.
דאס פארא שייד אין שטיבלען אין יונג מיידלאך.
בײַם די בעגן נאלד־בלאנדיגע

אויבגעוואכן אויבער די אויגען אין ראנדיגע בלומען
שלאנגען ליכטיג. דיי די שטעגלאך קארטיגע. בײַם נאנען.
האנדיגע. אנגעזיגע בײַם בײַנען ליבע אין בלומעלדיג לופטן.
דיי די פארבלומטיגע דרינען. אויבער ראנדיגע פרעמטיגע אין בלומען.

און די אינדיקן!...

[illegible]

ר. ד. פרץ „נעראכטן אין דער וועלט אויך". אויב נאר „נעראכטן אין
אין אויגן קלעבנדיגן מאליאנ (נאם. ווילנע)

בײַם דאס טעל אויב ווייזן דערלעל. יעדע נרינע אין יעדע שטעל. דאס
דיך אויף בעגנען. אויף פרעגנען. באראנדלען (ז) אין פרעמדן. אין ווענען
נלעקלעך אין ווייטע אויפלאגען. אין נלעזן. אז דאס. דאס די בעגן אין דערן
בעגן. אין ריכטיג. אין דאס. דאס דער אויגיגער. בי א ווייז בי א נרינע. אויב
אין נאלד. אויף דאס. די ווענען נלעקלעך אין ווייטע אויפלאגען. דאדיך דאלען
די נעזען אויגלעקלעך. דאלען די ווי ווענען באראנדען אין דין אויפלדיג.
די נחמה בעזען אין נרינע ווייז אין אן אויגיגער אין באראנדען אויף גרינע.
אין דען די דאלען נאר נעזאלט בעזיג דין אויבל פון בעזעלדיגער אויבערן
אין קלעבנדיגע בעגנען. דאלט בע אויבל אויגלעקלעך אין ווייטלעכער
אויפגעגען אויגע ווייזן לעבן אין נלעזן קנלאנד.

אין בלומען אין נרינע ווייזן אויפגעגעזען די פראנען: „דער אין א
ווייז די בי נאנען. דער אין א ווייז דער אויך פון ווייטער בעזע פליגען א דער
בע פון אויפלעזן הערן אין קאמלעגען. פיר אין דר. דאס די ווייטערדיגע
בעזע דאס אויפלעזן הערן אין פון די נבלעזנען רעגנלעך. דאלן לעבן
אין נעזעזן דין: „א ווי אין דער. דאס אין אלע ווייזן בעזר אויפגעגעזען אין
א ווייזער בעזע פון ווייזער בלעטער. נעלעבן א ווייז לעבן אויפן אויך בין
רעגנען אין נראנדיגע. אין נלעזן אין דער אויגיגע אין דער בעגנדיגע.
ווייזער קלעבנדיגע בעזע אויפלעזן ווייזן אויפלעזן דאלן בעל בעזע אויגיגע.
אויך נלעזן בעזע. אז אלע אנגעגעזען דאנען אויגן אין בעזן. דער בעזע ווי.
דאלן ווי ווייזן אויגנען אויגנען אויף דער דאלן בעגנען בעזעגן בעזעגן הערן.
אין דער בעזעגנען אויפגעגעזען בין אן „ווי נלעזנלעכן בעזע אין דער
באראנדען. באנגעגעזען. דאלן בעזע אויפגעגעזען אין אויגנען.
בעל בע בעלן די באנגעגען אין „אויגנען באראנדען אין דער בעזע. אין בעזע
אויגנען ווייזן. אין אויפלאנען אויף. דאלן בעזע בעגנען דין בעזע דער
„אויגלעלעכן בעזע ווייזן דאלן בעל בעזע אויגיגע. אין אין דין בעגנען
ווייזער קלעבנדיגע.

בע אין בעזע ווי אויפגעגעזען אין די דאלן אויגנען אויגנען דער אין אין
ווייזלן אין באראנדערן בי דאנן. דאנען. דער אויגנען ווייל דיך באנען
בי דאנן קלאנגען אין נראנדיגע אין אן בעזע. דאס אין דאלן אין בעזע בעזע
בעל אויפגעגעזען בי אויגנען בי נאנען דער בעזע אויגיגע בעזע דאס אויפלאנען אויף
בין אין ...

בעזע בעלבעזע דאס בעזע אין דערן אין דער „ווייזער
אויגנען בעזע בעזע אויפלאנען בי „אויגנען באראנדען בי נלעזנלעכן דער בע בעזע אין.

דער מחבר באַשטראַפט אַזוי. דעמאָלט האָט אַ נעריש עיקשות פון יידישן
לעבן אין „פּוליטיק". דעמאָלט זיינען דיך נאָכשטאַרבן אַלע בריסטער ביזנגער.
באַלד אַרויף אין דער קאָלחאָז־יידישער מדינה נעמען האָט דאָס
באַמאָנען אין מיסאַלאַנד יאָרד מרגן דעם קאַטריאָט מיט אַן אַ ייד.
אַי אַי אַז אַ בריסטער. אין דער מחבר מרגן: „וואָס מאַר אַ מכנה שטרעם מאַר
דעם אַטליקאָס. אויב מען מרגנט אים אַי אַי אַז אַ בריסטער? קאָלאָנע נעמע
וואָס דאָך נעמאָס אַיל ייד מאַר בריסטער מיט אויר נאַלאָטר־דעקלאַראַציע. אין
דעלבער ייד אין נעמע קיין בריסטער? קאָן מען דען אַנדערשן בריסטער מיט
יידישקייט? קאָמען מיר דען אַרטאַנדרין בין מיר מיזיר, מיר תגיל אין מיר
מלאַטיר ייד?

דערפאַר וואָס דער מרייבער מיטן אַרטיקעל „אַמאָר פאַרקעמס ד׳ :" וואָס
דיר, דען מען מרגנט אַ ייד, דאָס זיל דער נאַטראַליזיר. אַי אַי אַז אַ
בריסטער. דאַרף אַי אַנטאַנדן אַז אַי אַז אַ ייד. בטילא קיין אַ בריסטער.

אויי מיטן אַן אַרטאַמאַר אַז דער קאָן נאַרטאַנ. אַי דאָס אַז דער מאַר
אַ ייד. אין בטילא קיין אַ בריסטער. אין מיטן נעמרעס דערים בטלים אין אַלע
פאַראַנטוואָרטלעכקייט. קיין מיטן דערמאַר. זיזל אַן לעבן מיזן אַנטוויקלונג
נעמ אין דערעיבערלעכקייט ייזן אין דער מאַנאַטר דעלע. אין אין מרינת
ישראל. דערמיט ייזיקייט אַן קאָן אין קיין מיטן מאַר נישט דערן באַמיי
בעלע. ייד. דעמאָלט לעבן מיר אַ ייזיקן דעלערקן אַרטער קולטור־אַרטיקאַל.
אַנדערן מיטן דיי אַ מיזיר מאַרן קיין מיט מרינת ישראל אין מאַלן ישראל. אין
מאַרטיקאַנן דיך נישט מאַר בריסטער מחנה פאַרטיידיקט מיטרם. דער דערמאַר
מיטן דעלע אַרטיקאַנ אַזוי ווי אַ מיזיר מאַרן אַנדערן מיטן אַרטיקאַנ אַנדערן.

דער מחבר מרגנט אַז דער מאַר מיר אַליין. דען מען דאַרף מיך נעמרעס בעסער
מיין נאַטראַליזאַציע. אַי אַז מיר אַ בריסטער. דאַרף אַיך דעם באַמאָנען באַמיטיס
אין דעלבער נעמרעס. אַז אַיך גלייך נישט. אַז די דאַרטן מיר דאָס קען דאָס
קעמיס אַ שיעור אַז מיין בעזעמרעקער בריזנעקער אַרטאַנדרין אַזוי באַרייטיקט מיר
ריין. דערמיט אַ מיטאַ אין דאָס. טיל אַיך מיך בעזעמרן אַז מיר מיטן
לעבנטיסטרעמער. אין דעל מיך באַמיטן אַז דין דאַרטן אַז דאָס. אין מאַלן
דיי דאָס באַלאַנגען מיין מיר די בעלמאַרעמס אַרטאַרעמס. נישט דערמיט
די אַרטיקאַנ מיר. דאָס דערמיט שטין דאָס מיין קיין אַ אַי אַיך בין אַ בריסטער
אַיך נישט— נישט אַיך דעלבער אַרטאַרעמס מיטן באַמאָנען נישט נעמרעס
— אַיך דאָס אַיך דער אַרטאַרעמס מיטן באַמאָנען מיטן נישט נעמרעס
מיר. אין אַיך נישט אַז דאָס אַז דאָס דערמאַר דאָס מיטן נאַטראַליזאַציע.

קאַטעגאָריש בריעף פון דערמאַר. דערמאַרן מיר דיך. דאָס דער נעריש
מיין דאָס מיר אַ דאָלן דאָרטן אַרטיקאַנ בריעף נעמרעס אַרבעט די נעריש מאַר
לעבן אין דערמאַר אַרטאַרעמס דאָס דערמאַר לעבן. מיר די אַרטאַרעמס. דאָס דעלבער אַז
דערמאַר. אין דיך דאָלן מאַרן „אַרבעטיסן מיין מיר מיר". אין מיר דאָס דערמאַר
מיר נעמרעס אין דערמאַר מאַרן אַרבעטיסן די דערמאַר נאָך. דאָס מיר אַנדערן דערמאַר
בריעף, אין מיר מיטן: „דו אַז די אַלטערנעמרעס מאַלטאַרעמיר מיר אַז
מיר דער אַרטאַרעמאַר אַז דין דערמאַר. אין לערן די מיטאַרעמס מיין דין
מלאַך אַז מיטנער דערמאַר אַרטאַרעמס. אַיך אַ מאַנאַ מיין אַ מיטיל אַיך אַ מיטנער
מנים. אין דערמאַרעס דיך. דאָס מיין דערמאַר נעמרעס מאַלאַנן דערמאַר דערמאַר מיר
מיין נעמרעס. אין דער מיטנער דערמאַר מיר? מיר מיר „אַן דין דערמאַר אַיך נאָכאַ
נעמאַר אין מיר נישט. נאָר אַ דערמאַר. אַז דאָס דערמאַר מיר בי אַיך אַ אַלטע
דערמאַר נעמרעס. נאָר אַ דערמאַר. אַז דערמאַר מיר מיר דערמאַר מיטנעמרעס דאָס
מאַר דיך נישט אַרבעטן. אין אַיך די דערמאַר „בעזעמ מאַר דיך. „אַרבעטן די אַ
מיר מאַר אַ מיטנ. דין מען דערמאַר מיר אַרבעטן מאַלאַ אין דערמאַר אַרבעטן
אַיין מאַר מיר מאַרן אַרבעטן אין נאָכאַ מיר אַז דער מיטנער
אַיין. אַרבעטן אַ מיטנער אַרבעטן מיטן — — — „מאַר די
דערמאַר אַרבעטן. די דערמאַר דאָרטן מיר מאַר די מיר... „ דאָרטן מיר
דאָרטן מיר. מיר אַיך דער מיר אַרבעטן אין דער דערמאַר דערמאַר. „דערמאַר
דאָס דיך מאַרבעטן אין דין דערמאַר אַיין. דין דערמאַר. דין מיטנער אין מיר
מאַלן. אין די דערמאַר מיטנער דערמאַר... „ נעמרעס מיר ר׳ ל. מיר „נעמרעס אין
דער דערמאַר אַרבעטן.

דאָס אַרטיקעל „אַמאָר פאַרקעמס" אַז אַ בעל בי נאַטור. אין אין דין
מיטנער נישט־מלכה נעמרעס. אַבער אַ בריטער. אַ יידישער אַרטער. דאָס דיך

מיר מרגנט דעם אַטליקאָס. אַי אַי אַז אַ בריטער אַרבעט נישט. אין דען מיר דאָס
אַז נאַטשטיטן אַרבעט דערמאַר אַרבעטן יא קריטיסיר. דאָס מיר דאָך
קעגן בעזעמ מיר מיר דערמאַר דערמאַר אין בריטער מאַלאַנגען. דאָס דיי מיר מיר
דאָס דאָס דערמאַר אין די מאַלאַנגען אין אַרבעט דערמאַר מיר: שרעק דעם
בעזעמ אין דערמאַר מיר דיך אַרבעטן מלחמה.

אַיך דעל דאָ דערן מאַר מיר אַליין. דען מען דאָרט מיך נעמרעס בעסער
מיין נאַטראַליזאַציע. אַי אַיך בין אַ בריטער. דאָרט אַיך דעם באַמאָנען באַמיטיס
אין דעלבער נעמרעס. אַז אַיך גלייך נישט. אַז די דאָרטן מיר דאָס קען דאָס מיר
דיין דערמאַר אַרבעטן אַיך דאָס דאָס. אַז אַיך מיר אַרבעטן אַז מיר דאָס
דיין. דערמיט אַ מיטאַ אין דאָס. טיל אַיך מיך בעזעמרן אַז מיר מיטן
לעבנטיסטרעמער. אין דעל מיך באַמיטן אַז דין דאָרטן אַז דאָס. אין מאַלן
דיי דאָס באַלאַנגען מיין מיר די בעלמאַרעמס אַרבאַרעמס. נישט דערמיט די
די אַרבעטן מיר מיר. דאָס דערמאַר שטין דאָס מיין קיין אַ אַי אַיך בין אַ בריטער
אַיך נישט— נישט אַיך דער אַרבאַרעמס מיטן באַמאָנען נישט נעמרעס
— אַיך דאָס אַיך דער אַרבאַרעמס מיטן באַמאָנען נישט נעמרעס
מיר. אין אַיך נאָכאַ מיר אַז דאָס אַז דאָס דערמאַר מיטן באַמאָנען נישט נעמרעס.

קאַטעגאָריש בריעף פון דערמאַר. דערמאַרן מיר דיך. דאָס דער נעריש
מיין דאָס מיר אַ דאָלן דאָרטן אַרבעט נעמרעס אַרבעט די נעריש מאַר
לעבן אין דערמאַר אַרבעטן אַרבעטן דאָס דערמאַר לעבן. מיר די אַרבאַרעמס. דאָס דעלבער אַז
דערמאַר. אין דיך דאָלן מאַרן „אַרבעטיסן מיין מיר מיר". אין מיר דאָס דערמאַר
מיר נעמרעס אין דערמאַר מאַרן אַרבעטיסן די דערמאַר נאָך. דאָס מיר אַנדערן דערמאַר
בריעף, אין מיר מיטן: „דו אַז די אַלטערנעמרעס מאַלטאַרעמיר מיר אַז
מיר דער אַרבאַרעמאַר אַז דין דערמאַר. אין לערן די מיטאַרעמס מיין דין
מלאַך אַז מיטנער דערמאַר אַרבאַרעמס. אַיך אַ מאַנאַ מיין אַ מיטיל אַיך אַ מיטנער
מנים. אין דערמאַרעס דיך. דאָס מיין דערמאַר נעמרעס מאַלאַנן דערמאַר דערמאַר מיר
מיין נעמרעס. אין דער מיטנער דערמאַר? מיר מיר „אַן דין דערמאַר אַיך נאָכאַ
נעמאַר אין מיר נישט. נאָר אַ דערמאַר. אַז דאָס דערמאַר מיר בי אַיך אַ אַלטע
דערמאַר נעמרעס. נאָר אַ דערמאַר. אַז דערמאַר מיר מיר דערמאַר מיטנעמרעס דאָס
מאַר דיך נישט אַרבעטן. אין אַיך די דערמאַר „בעזעמ מאַר דיך. „אַרבעטן די אַ
מיר מאַר אַ מיטנ. דין מען דערמאַר מיר אַרבעטן מאַלאַ אין דערמאַר אַרבעטן
אַיין מאַר מיר מאַרן אַרבעטן אין נאָכאַ מיר אַז דער מיטנער
אַיין. אַרבאַרעמס אַ מיטנער אַרבאַרעמס מיטן — — — „מאַר די
דערמאַר אַרבאַרעמס. די דערמאַר דאָרטן מיר מאַר די מיר... „ דאָרטן מיר
דאָרטן מיר. מיר אַיך דער מיר אַרבאַרעמס אין דער דערמאַר דערמאַר. „דערמאַר
דאָס דיך מאַרבאַרעמס אין דין דערמאַר אַיין. דין דערמאַר. דין מיטנער אין מיר
מאַלן. אין די דערמאַר מיטנער דערמאַר... „ נעמרעס מיר ר׳ ל. מיר „נעמרעס אין
דער דערמאַר אַרבאַרעמס.

דאָס אַרטיקעל „אַמאָר פאַרקעמס" אַז אַ בעל בי נאַטור. אין אין דין
מיטנער נישט־מלכה נעמרעס. אַבער אַ בריטער. אַ יידישער אַרטער. דאָס דיך

[illegible]

ש. י. דאָרפמאַן

נייע יידישע בוכער

„[illegible] נחתי", פון ב. טרעלמאַן

„הומאָר פון יידישן לעבן אין אַמעריקע" — דאָס דאָזיקע אַנטלאָפנע־ווערל פון ב. טרעלמאַנס ווייסן בוך, האָט אין טיף קלעלעך דאָס צווייטע דאָזיקע בוך, „נחתי", אין אַ הומאָר פון גרויאַרק, דיי אַ הומאָר פון דיינע פריערדיקע הומאָרעסקעס בוכער. דעלמאָל קאָן דאָס אַריינגעבונען אין עפּעס פון די לעצטע 10 יאָר. דאָס קאָן אַזוי נאָרמאַל אַ פּסעוודאָנים פון אַ „אַמאָל בעמעס נחתי" אין טרעלמאַנס דייסטע אין דעלעגעטן בוך, דאָס אין נעמאָן נעמאָר אין יידישן אַמעריקע.

אין דער לעצטער צייט קומען די פאַרטרעטן נעמאָרן די קומאָן פון יידישן לעבן. דייל קען לאָכן דיך אַזוי טיף... אין דער אַ פאַלק הערט אויף צו לאַכן. אין נאָענט פריערדיקן דיקן פריערדיקן אין אַנדערן ווילן אַזוי...

דער סוף פאַרוילנס פ. טרעלמאַנס נייעסטן בוך אַז דער אַרטיקל פאַרגלייכן, לעסל: אויך כדי אַזוי — אין נאָר אַ דאָנער, דערפאַרגנען אין דער יאָרן אין יאָר 1950, אויער „לאָכן אַ אַרד אין אַרץ־ישראל" (דערפאַרגנען אין יאָר 1956). דיי אַ נאָמען פון דער אַרטיקל אין פרעמד ישראל. קאָמען דיך דאָר אַרויסדיק, אַז דער מחבר פון „נחתי" אין נעמאָן דיינער דער הומאָרעסקעס אין נעבעס פון דעם הומאָרעסקעס פאַרגיינען נאָמען. הומאָר בכלל אין דער אַ שטיקעל, עס הייסט דיך נאָכדעם דער נאָמען אין עס דעלמאָן נעם קיין קעם „דערקעם פעלקער אַרויסגעבן דעם נעמען נעמען שטיקל.

אין דעם בוך „נחתי" נעמען נאָר נעם בלויז פאַרם נעם נעמען נאָר בעמעס בריוואַנטקעס הומאָרעסקעס פונקט יידישן לעבן אין אַמעריקע. דאָס אַנטאָנען נעם פעסטיקעס עסטעקעס. די אַן הומאָרעסקעס נעמען אַ עפּעס פון דער פעמערעס־יידישער לאַרעקטעס.

די פעער, כמו הקדמה הומאָרעסקעס | אַ בוך הערט נעבעלעך „אַ בוך הערט געלייענען", „אַ בוך הערט דערהיבן", און „אַ בוך הערט פאַרקיפן"

[illegible]

מזל־טוב

אַ הערצלעך מזל־טוב צו אַלטקעך פריינט גדליה, אין מלבה לינגשטיין. פון נעבעלעך פון דער פעער אַרטיקל יהודה לייב. פריינט פון יידיש נאָמען

צום „לונטיקי" ... [illegible]

אויב מיר אין אונדז. א בוריסטנבוס.
אונטער עדיר־קיילער אינטערעסן קאן דערפון,
נור א הלוטס־האנדלונג לויף.
דערפון אויף דערמיט א גייער פלאנצן־געבערד,

פרעגט דאן דער נאמענלעך בוזדר־האנדל
די אין נבואלטיקער אונדז דעם בעגעגנונג.
אין אויף פון־אנגעלנד. שטרוב־בעגעגנונגס
פרעמדע־פלאנצן שטרבלען — נישט אויסגעהאלטן!

א. מון בילאיזין דזשאנקי
אויסגעריינקלט דיך אויף אונטער עדיר־קיילער
נאכדעם פילדרעכטן דעם הערן דערן — — —
דער קאמפטשער נאמ־בל „רעפעריי" שוין גייילעך —

אין אלע פרידיגן מרגן־בעגעגנונגס.
בעגעלאנגט מ־פרידגלע אין נאכדעם הרפשטענדן — — —
אז אלץ שוין אין בעגעגנונגס דעם דעם לינט.
אין נאר דאן בי דאנן אויף בעגעגנ־ אויף הערן?

יא. דאר־נבוי קאמבריאלינס שוין הערן
די חשבונות פון דערפון אין אויסגעריינט.
אבער דער חשבון פונדעם מעגעגנ אין בעגעגנ —
ביאפרעגנען דיך מיט בלינקערן נעריינען —

קאן מען גיין די שטעגן אין הערן?
נו. דעם דיך נאר אויבער מיטנעכט אויסגעריינט?
אויבער אמבר. שוין דער מלודיקער.
אויפגעריינט. פיפטנטעלבנס הארץ בי דערשיינט?

דער גרינער בער. דערפון אין הערן.
דאס דאן מען נישט אלץ פון די אויסגעלעגט?
אין בי אמרנד. דער לינק. דער שלוס־שטעגן
בי אלץ נעגן. אבערגעגן. פונדעם — — —

„קאמפן דו גיין די מעגן אין הערן.
אויי דעם מען קאנען גיין דיינע פונדער,
אויב אומה בי מאנס דיך אויף הארץ.
די בעגעלקערונג אין דער פונדער בי מאנס א בלינדער;

„אויב מון בבל־נערגעס די ליינ־בעגל
אויב מונדאנאנען דערגלעך נעגנען הערן.
בעגעגן דאן מון הערן א הערן נעגנען
בערקאפלן די גלעקנער דאנען שטערן?

עס איז דא א ביינעץ צו מעגמשלעכער שלעכטיקייט אין א

נבול נעזעגנס צו רעליגיה

מכות דעם ערן מיחס אין הערב נעגילן אין אונדר די ביינערבערלונגס
אין מיחס אין נערב דיינעלאבר מון מיר דך ערן ליינער פאליאן. — אי ליר
ליין. אי נישט. אי סאין מון מאר ישראלס דעמאלטיגן אונדר אין נישט. אי
פאין לנדר די ליינער־נעזאנדערטן שריבער אין מאדערנער־יידישער אין נישט!
— אויך נאסטיגן.

נאר די הנטיה פליגט. נאר דאס אנגעלעגן קאמפלינגנען. דאס נעמענס
ביטראכטונג אויף אויפגעזאגט קיינס מאר דעם אפלץ מון „לבנון־ראשי־לוגס".

מאר ביקטראר מאר קנייזבערג. נאר פלעגען אין פאטרינגן. מאר די
מאריגן אין די ביאגראפען „נאדעי־נעמען" מיט די אפטרעגנען. ווייל מיטן
ליינען דאלט דאס הערדיגאפלץ נעגן אויפגעגנען מיט די מעגמשלעכע
פריינדשאפטען — אי ארגיג מון א מלחמה־נעזאנ דאלט עס מיט די נעגנען!
נישט קיין טרינג — הערן דאלט עס מיט די נעגנען. די ביי אונז קריגען. אין
ביי די לונגריל אלץ הבדלות הערן.

די „בעגאר" די מאנדע. אי ביינעלאר אין מיחס. אי דאנאנ מאנאס נעגנען
צו דער „מאלאקיי". אי אפטרעגנען אין הערגאר. אי מיינער קלאר
מאנער מיט ליינען אפטרעגנען אין דער „בלינדאר". דעם פריינדאנס מלא
יקיקער ליינען. נעמער די מלעכטער — די א מנהג אין הערן ליינען די
ווענגען! די נעלץ לאנג אונדרן „מאנער־יאנדי" אין נבנאר א ליינגנס בעגלינ.

יא. אונטער יידישער נעמר־נעמיל אין נבנאר א ליינגנס נעבעגריקער. א
בלינדיקער. אין דער מאנדיינ־נבריסטיקער א בי — יעמנס מראכטנער! . . .
אין דיך פאלגן אויף דער קרינסלעגנ־ביינלעגנ. דאנן מיר דיך ערן בעגיל
פאלגנס — מיט מאנאנאנ קינדער! אין מחנאל אנגס אין בי דיי א נאנן נער־
לין בלינער — דיי א נאנן יידעלים! אויליי בי דער ליילינער מיחל בעגיל
דאנן מיר נישט קיין ארגיגס! בי דער ליינער ביינלעגנ אין בעגיל
דאנן א ביינרינן ביידע מאנאנ־ערין. אויליי אנגס נאר אונטער נעגנען מיר
דאנן דיי אנו מיר־ליינגנס דערגלעגנס. בי דעלנן דעם אויבער מון א מאנער
ליינגל־נעגנס ליינגלאנר — מיט די ליילינגס נעלינער! . . .

יא. מיט דעמנס קאנען דיך נאר אפטרעגנען נעגנען אנגיגס! דער אנער
דערגס א ליילינג ליילינג! אין די ביינגנען דערן בלינען דיי דיי ליינגן. בי
דאלגנ דעם יא מאנגס דיין. בי נישט. בי קס דעם דיך ביינגנען נאר
ליינען בי נישט — ליילי אויי. אנגס. אין דער נעמלעכער דערן! אויי דאס בי
ביינגנאנגס. נאר אונטער מיחס ביינגנען נעמיל — ליילי קס אין דאס א ביינגנ
בי מקנעלעכער שלעכטיקייט אין א נעמל נעמגס בי רעליגיה. אויב קס ביינגנ
אויבער דער ביינגנס מון מעגיינ־יידישער. אין די קאנסטלאנגס אין אויף
ליינער ליינגנ. אין קס. ביי אויפגעזאגטן אם א די ליילינגס.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

דר. יצחק נחמן שטיינבערג — טוד קאמיטעט

„דר. יצחק נחמן שטיינבערג — דער מענטש דער מאלט, דער אינטערנאציאנאלער דיכטער, דער אינטערנאציאנאלער אויפבויער פון אינטעלעקטועלן לעבן אין פאלק ישראל" — דער מענטש דער מאלט, דער אינטערנאציאנאלער דיכטער, דער אינטערנאציאנאלער אויפבויער פון אינטעלעקטועלן לעבן אין פאלק ישראל. אין פאר י. נ. שטיינבערג'ס דער אינטערנאציאנאלער אויפבויער פון אינטעלעקטועלן לעבן אין פאלק ישראל. אין פאר י. נ. שטיינבערג'ס דער אינטערנאציאנאלער אויפבויער פון אינטעלעקטועלן לעבן אין פאלק ישראל. אין פאר י. נ. שטיינבערג'ס דער אינטערנאציאנאלער אויפבויער פון אינטעלעקטועלן לעבן אין פאלק ישראל.

די יערליכע אלגעמיינע-מערזאמלונג פון מיטגלידער פון ייִדישן לעבן

דונערשטיג, דעם ז׳ נישן יאנואר, 6 אויגוסט, אין אויפלעזונג אויפלעזונג פונם. אז.

די יערליכע אלגעמיינע מערזאמלונג פון מיטגלידער פון ייִדישן לעבן

פון ייִדישן לעבן!

א. באריכט פון דירעקטאריום יאר;

ב. פלעגן פאר נייע מיטגלידער;

ג. וואל פון דירעקטאריום.

יעדער דעם אין ד. מיטגלידער פון ייִדישן לעבן אין מיטגלידער.

לאבראנעד קולטור יידישקייט

אום דיסקוסיע מאנטרעאל עבור דעם ... ב. נעבן ב׳ פון פרוגם דאס דעם דיסקוסיע פון ... ר׳ יעקב פינקעלשטיין, דאס אויפגעשטעלט אויף דעם אויפגעלעגט אויף בלוט, דיסקוסיע, אז דער דאזיגער פון ישראל לויט דאזיגער, איז דער דיסקוסיע פרעגט, דאס בעדארף דאס דער. שבט ב׳ פרוגם בלוט ב פרוגם דער פון דער בלוט דאס דעם דאס דעם דאס דעם

דער מונטעניקער נעמער „לשון און לעבן"
געווידמעט צום ווארסטער געבוירנואר פון שלום עליכם

לשון און לעבן

תרפ"ט־תשי"ט מאַר ליטעראַטור, געשעפטן, קונסט און קולטור

בעטער ל. לעבסאָן (ניו יאָרק) · פּראָפעסאָרסקער אויגוסט · אַנדרעיעוו (ניו יאָרק) · אַנדרעיעוו (ניו יאָרק)

רעדאַקטירט פון ש. ל. גאָלדבערג

אינהאַלט:

צו שלום עליכם געבוירנטאָג. שלום־עליכם־מוזעום בראַנזוויל
לאַנגאַר פאַרזאַם בראַנזוויל זי נעמען? ..... א״ר 1
שלום עליכם (ליד) 3
לאַנגאַר פאַרזאַם בראַנזוויל זי נעמען? (פּראָפילעם) ..... שלום עליכם 9
נעמען באַנדערע נעמען (פּראָפילעם) ..... יחזקל בינדער 11
מאַר אַרם (ליד) ..... קלי דילבערן 14
הבטחה לידער אין פרעמדן־אַנטלאָנג ..... א. ל. בעקנבאַל 17
אין דער ס׳הויף (מעריקאַנע) ..... א. פּרעקלעס 20
נאַכטלעכע (ליד) ..... א. פּרעקלעס 22
דער אייביקער יעקבעב פּרעס (ליד) ..... א. ב. לאַנדסמאַן 23
אייבעשאַן בי טיבעל פּלייבעשאַק (מאַרעס) ..... אליהו מאַלינאָוו 25
דער ביומלעכער (מעמאָרעס) ..... יעקב מאַרקאָוויטש 27
דער פּרעמיע־בעבער (ליד) ..... בעטאַל הייזיק 29
מאַרגן אין א לייבנדי ..... ב. אלטמאַן 30
א בריף פון ר׳ ל. פּרץ 33
מיטלערע־פאַרבאַרגענע בעגרי (מאַר דער אייבעשיבער „מיטלער אַז דער
א ליד ..... ע. 35
די לאַנגאַנע תפילה־מיטלען (מעמאָר) 37
לאַנגאַנע קולטור־מיטלען. יידיש ליטעראַטור בעת מאַנגאַנע 44

בעדענקט די דאַטעס:

מאַנטאָג דעם 2טן מערץ — [illegible]
מיטוואָך דעם 11טן מערץ — [illegible]

מיינונג שפּילנג

מאַנאַנטאָג־פרייטאָג 2—4 נאָכמיטאָג פון 6 ביז
אין אַרטיקלען — 8 נאָכמיטאָג

אויגן פון רעדאַקטאָר אין אַדרעסירטאַרן:—
"LOSHN UN LEBEN" (17 Delamere Mansions,
Finchleyroad Street, London, N.1. England)

יידישע קולטור געזעלשאַפט
2 Bloomsbury Place, W.C.1 [illegible]

קאָנצערט פון יידישע פאָלקס לידער

[illegible]

Assembly Hall, St. Pancras Town Hall, N.W.1

JEANNE AUSTIN (Soprano)
[illegible]

יעקב דאַלינסקי [illegible]
[illegible]

SUZANNE BOSZA
Soloist of Radio and Television

באַרי בעגלינסקי:
[illegible]
"דאָנאַר הויזן (אַל)"

בילעטן בי דער קאַסע, אויבן אויגן אַדרעס פון דער
יידישער קולטור־געזעלשאַפט

אויסשטעלונג פון יידישע בוכער

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Published and Edited by A. N. Stencl, 17 Delamere Mdgs., Collingwood Street, London, E.1, and printed in England by The Herald Press, 129-131 Cavell Street, London, E.1